

A CSŐD

SZINMŰ 4 FELVONÁSBAN

**IRTA
BJÖRNSON BJÖRNSTJERNE**

**FORDITOTTA
BERCSÉNYI BÉLA**

**BUDAPEST,
NYOMATOTT AZ ATHENAEUM NYOMDÁJÁBAN.
1876.**

A mű elektronikus változatára a Nevezd meg! - Így add tovább! 4.0 Nemzetközi (CC BY-SA 4.0) Creative Commons licenc feltételei érvényesek. További információk: <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/deed.hu>

Elektronikus változat:
Budapest : Magyar Elektronikus Könyvtárért Egyesület, 2017
Készült az Internet Szolgáltatók Tanácsa támogatásával.
Készítette az Országos Széchényi Könyvtár E-könyvtári Szolgáltatások Osztálya
ISBN 978-963-417-205-5 (online)
MEK-17423

SZEMÉLYZET:

Tjälde, nagykereskedő.
Tjældéné.
Walburg |
Signe | leányaik.
Hamar, lovas hadnagy, *Signe* vőlegénye.
Sannäs, *Tjälde* segédje.
Jacobsen, serfőző *Tjældénél*.
Berent, ügyvéd.
Gondnok.
Lelkész.
Pram, vámházi ellenőr, |
Lind, consul, |
Finne, consul, |
Ring, consul, |
Holm, nagykereskedő, | vendégek.
Knutzon, nagykereskedő, |
Knudsen, nagykereskedő, |
Falbe, nagykereskedő, |

A három első felvonás *Tjälde* házánál, egy kis Norvég városban történik, a nyugati tengerparton. A negyedik harmadfél évvel később, egy magánosan álló kereskedői telepen a tengerparton.

Idő: Jelenkor.

(Kézirat helyett.)

Első felvonás.

(Tjaldénél. - Nagy szoba, virágokkal ékitett nyitott verandával. Háttérben a tenger. Távolabb sziklás szigetek. A tengeren renyhén lelógó vitorlákkal hajók járnak. Jobbra a verandánál feszített vitorlákkal egy bárka kikötve. A szoba fényüzéssel van butorozva és virágokkal diszítve. - Balra két földig érő nagy ablak, jobbra két ajtó. Középen asztal, körölte támlányok s hintaszékek. Jobbra az előtérben sofa.)

1-ső jelenet.

Hamar hadnagy, **Signe**, később **Tjaldéné**; később **Walburg**.

Hamar.

Mivel töltjük ma az időt?

Signe. (Hintázva.)

Hm... (szünet.)

Hamar.

Ez éjjel a hajókázás oly pompás volt... (nyelvével csettent) hanem ma nagyon fáradt vagyok. - Nem jó volna kilovagolni?

Signe.

Hm... (szünet).

Hamar.

Ez a sofa oly meleg - jó lesz helyet változtatni (megteszi).

Signe. (Egy dalt kezd dudolni, mialatt folyvást hintázza magát.)

Hamar.

Signe! játszálsz valamit a zongorán.

Signe. (Dudolva.)

Le van hangolva.

Hamar.

Akkor hát olvass föl valamit.

Signe. (Mint előbb, az ablakon kinézve.)

Ott usztatják a lovakat, ott usztatják a lovakat, usztatják a lovakat.

Hamar.

Hát ha én is megfürdeném!? Mégsem... majd inkább valamivel ebéd előtt.

Signe. (Mint előbb.)

Az fokozza az étvágyat, az étvágyat, az étvágyat...

Tjaldéné. (Lassan jó a közéről.)

Hamar.

Min gondolkozol oly mélyen?

Tjaldéné.

Nem tudom, mit csináljak.

Signe. (Mint elébb.)
Ebédre mama?

Tjöldéné.
Igen.

Hamar.
Vendégeket vársz?

Tjöldéné.
Igen. Apád írja, hogy Finnék nálunk ebédelnek.

Signe. (Beszélve.)
Valamennyi között ezek a legunalmasabbak.

Tjöldéné.
Mit gondolsz? nem jó volna lazacz, aztán tyúk...

Signe.
Hisz ezt nem rég ettünk...

Tjöldéné.
Persze!... de hát mikor oly kevés, a mi uj lenne.

Signe.
Akkor rendelni kell valamit a fővárosból.

T-né.
Ah az étel - az étel...

Hamar. (Csettentve.)
A jó étel a legnagyobb élvezet.

Signe.
Igen - megenni, de nem készíteni. Én soha sem kívánnék vele bajlódni.

T-né. (Az asztalhoz ül.)
Elkészíteni nem volna nagy baj, de nehéz mindig ujat gondolni ki.

Hamar.
Mért nem fogadtok - már annyiszor mondtam - egy jó szakácsot.

T-né.
Megkísértettük, de azzal még több a baj.

Hamar.
Igen, mert nem volt eléggé leleményes. Fogadj egy francziát.

T-né.
Ah e mellett mindig ott kellene állnom, s neki mindent lefordítanom. Nem! én soha sem szabadulok meg a konyha gondjaitól... pedig az utóbbi időben a járás is egyre jobban terhemre esik.

Hamar.
Én soha sem hallottam az ételről annyit beszélni, mint ebben a házban.

T-né.
Mert még sohasem voltál egy nagykereskedő házában. Ismerőseink nagyjából kereskedők, s ezek legtöbbször nem ismer nagyobb élvezetet az evésnél.

Signe.
Nagyon igaz.

T-né.

Ez a ruha van rajtad?

Signe.

Ez.

T-né.

Hiszen minden napra van más ruhád.

Signe.

Mit tegyek? ha a Hamarnak sem a kék, sem a szürke nem tetszik.

Hamar.

Na biz' e sem nagyon tetszik.

Signe.

Itt van ni! jövőre válaszsza te magadnak.

Hamar.

Jöjj velem a fővárosba.

Signe.

Igen, anyám!... Hamar és én meggondoltuk... megint be kell mennünk a fővárosba.

T-né.

Alig két hete, hogy ott voltatok.

Hamar.

Két hete? akkor elég rég ideje.

T-né. (Gondolkozva.)

Csak azt tudnám, hogy mit főzsek?...

Walburg. (Balról, a veranda lépcsőzetén jön föl.)

Signe. (Ki ép e pillanatban fordult meg.)

Ott jön ő fönsége.

Hamar. (Szintén megfordul.)

Kezében bokrétával. - Ah... e bokrétát én ismerem.

Signe.

Ugy?... te adtad neki?

Hamar.

Nem. A mint a parkon keresztül mentem, ott... a Walburg ligetében - az asztalon volt. Ma van születésed napja?

Walburg.

Nem.

Hamar.

Magam sem gondoltam... de hát valami más ünnepi alkalmatosság?

Walburg.

Nincs.

Signe. (Hirtelen.)

Ha ha ha...

Hamar.

Mit nevetsz?

Signe.

Mert kitalálom... ha... ha... ha.

Hamar.

Mit találsz ki?

Signe.

Hogy miféle kéz diszitette föl az oltárt!

Hamar.

Te azt gyanítod, hogy az enyém?

Signe.

Nem... e kéz vörösebb, mint a tiéd... ha... ha... ha.

Walburg. (Eldobja a bokrétát.)

Signe.

Ily nagy melegben ennyit nevetni nem egészséges... De ez mégis gyönyörű... Tehát ennyire alászállott... ha ha ha...

Hamar. (Elégülten.)

Talán...

Signe. (Szintugy.)

Igen... neked megmondom... Walburg...

Walburg.

Signe!

Signe.

Ki köztudomás szerint annyi kosarat osztogatott, most nézni kénytelen, mint tömi kosarait két szörnyen vörös kéz... ha ha ha.

Hamar.

Sannäs?

Signe.

Igen. (Az ablakra mutat.) Ott áll a bünös. (Walburghoz.) Ott áll és várja, nem méltóztatol-e arra menni, álmódzva, kezedben a bokrétával... ép úgy, mint jöttél.

T-né.

Oh nem, atyátokat várja. E szerint látnia kellett. (Kimegy a verandán balra.)

Signe.

Igen, csakugyan atyám. A »pejkón« lovagol.

Hamar.

A »pejkó«-n. Jer, menjünk le, üdvözljük a »pejkó«-t.

Signe.

Nem.

Hamar.

Nem akarod üdvözölni a »pejkó«-t? Egy lovas tiszt nejének férje után lovát kell legjobban szeretnie.

Signe.

A férjnek pedig lova után legjobban a nejét.

Hamar.

Hogyan? Csak nem féltesz a »pejkó«-tól.

Signe.

Oh nagyon jól tudom, hogy a »pejkó« neked mindig kedvesebb volt mint én.

Hamar.

Jere na!... (Fölemeli a székről.)

Signe.

Eh!... mi közöm a »pejkó«-hoz?...

Hamar.

Jó - hát akkor egyedül megyek.

Signe.

Nem - akkor én is megyek.

Hamar.

Nem akarod a »pejkó«-t te is üdvözölni?

Walburg.

Nem. Ha valakit üdvözölni akarnék, az mindenekelőtt atyám volna.

Signe. (Háttra szólva, mialatt tánczlépésben távozik.)

Minden bizonnyal... s mi üdvözölni fogjuk őt is. (Azok el.)

2-ik jelenet. Walburg. Sannäs.

(Walburg az első ablakhoz lép s kinéz. Ruhája a függönyzetével egyforma színű. A függönyzet, a virágok s egy szobor egészen elfödik. Sannäs balról belép, kezében köpenyzsák, mely két részből áll, s egy plaid. Mindkettőt az ajtónál egy székre teszi. Midőn megfordul, észreveszi a bokrétát a földön. Előbbre jön.)

Sannäs.

Ah itt van! Vajjon elvesztette-e vagy eldobta?... Mindegy, kezében volt. (Fölveszi és csókolja, s el akarja rejteni.)

Walburg. (Előlép.)

Hagyja ott.

Sannäs. (Elejti.)

Ön itt?... nem vettem észre.

Walburg.

De én az ön szándokát igen. Miként bátorodik ön engem virágaival... vörös kezeivel üldözni?

Sannäs. (Két kezét háta mögé teszi.)

Walburg.

Hogy meri ön szemeit úgy emelni rám, hogy ezáltal az egész házban, az egész városban közneveltség tárgya legyek?

Sannäs.

Én... én... én...

Walburg.

Én... én?... Hát nekem nincs énem, kit tekintetbe kellennem. Ha nem lesz elég a figyelmeztetés, elkergettetem. Most pedig hordja el magát, mielőtt a többiek visszatérnek.

Sannäs. (Megfordul. Kezeit most maga előtt tartja, s jobbra a verandán kimegy.)

3-dik jelenet.

Tjälde, T-né, Hamar, Signe, Walburg.

(Balról a verandán jönnek. Mielőtt fölélnének, Hamar és Tjälde párbeszéde hallik.)

Tjälde.

Pompás állat!

Hamar.

Pompás? Én azt mondom, hogy nincs párja az országban.

Tjälde.

Meghiszem. Vetted észre? nyoma sincs rajta az izzadtságnak.

Hamar.

Lélegzete olyan, mint egy czethalé. Aztán termete, feje, lába, nyaka!... Ah gyönyörűbb, szebb nem is képzelhető.

Tjälde.

Igen... igen, nagyon szép. - A bárkával talán kivitorláztatok? (A középre tart, s a bárkafelé néz.)

T-né. (Előre jó, s az első ajtón távozik.)

Hamar.

Én hajókáztam az éjjel a kis szigetek körül, s reggel jöttem haza a halászokkal. Kitünő tour!

Tjälde.

Boldog, kinek az effélére ideje van.

Hamar.

Képzeldöl, ha azt hiszed, hogy neked nincs.

Tjälde.

Na időm tán volna, de kedvem nincs.

Signe.

Hogy ütött ki utazásod?

Tjälde.

Roszszul.

Walburg.

Isten hozott atyám!

Tjälde.

Köszönöm.

Hamar.

Mitsem tudsz megmenteni?

Tjälde.

Egyelőre nem, pedig épen az volt célom.

Hamar.

Tehát a »pejkó« az egyetlen, a mit e csődből kapsz?

Tjälde.

Tudod mennyiben lesz nekem e ló? legkevesebb 15-20,000 speciesemben.

Hamar.

Nos hát ez lesz egyetlen hibája. S ha már meg kellett lenni, mi az? pénzed elég van ugyis, s ez a ló megbecsülhetetlen.

Tjälde. (Megfordul, kalapját, plaidjét leteszi, s keztyűjét lehuzza.)

Signe.

A hogy te a lóért lelkesülsz, igazán gyönyörű!... Azt hiszem ez az egyetlen, mi téged lelkesíteni tud.

Hamar.

Bizonyosan. Ha lovas nem volnék, ló szeretnék lenni!

Signe.

Mi volnék akkor én?

Walburg. (Mellettük elmenve.)

»Nyereg volnék a hátadon, ostor volnék oldalodon.«

Hamar.

»Virág volnék a - (magában) kezében«... nem ez nem talál.

Tjälde.

(Előre lép, s Tjaldéné felé tart, ki jobbról belépett.)

Nos? hogy érzed magad?

T-né.

Ah a járás egyre terhesebbé válik.

Tjälde.

Neked mindig van valami bajod édesem! Adhatsz valamit ennem.

T-né.

Természetesen. Már régen készen van... ime. (Egy nőcseléd jön theakészülékkel, s a tányérok-
kal együtt az asztalra teszi.)

Tjälde.

Helyes.

T-né.

Parancsolsz egy csésze theát.

Tjälde.

Köszönöm.

T-né. (Mellé ül, s bort tölt.)

Hogyan vagy a Müllerféle ügygyel?

Tjälde.

Mondtam már, roszul.

T-né.

Én nem hallottam.

Walburg.

Nannától ép ma kaptam levelet. Elmondja, mily hatással volt rá, midőn a törvényszolgák jöttek, a nélkül, hogy a család előre értesítve lett volna.

Tjälde.

Biz az nagyszerű jelenet lehetett.

T-né.

Szóltál Müllerrel?

Tjälde.

Nem. (Evés közben.)

T-né.

Ej - hisz régi barátok vagytok!

Tjälde.

Bah - barátok!... az egy félbolond... különben a panaszból a család részéről bőven kijutott, de én nem azért mentem, hogy őket hallgassam.

Signe.

Szomorúak voltak ugy-e?

Tjälde. (Folyvást eszik.)

Oh... nagyon.

T-né.

Miből fognak élni?

Tjälde.

Mindenesetre a csódtömegből.

Signe.

S a mijők volt?

Tjälde.

Eladatott.

Signe.

Azok a szép dolgok... butor... kocsik, a...

Tjälde.

Eladatott... eladatott.

Hamar. (Odajött.)

S Müllernek az órája?... A legszebb óra volt, mit valaha láttam - a tied után.

Tjälde.

Ékszerek!?... ki ad többet érte?... Adj egy kis bort, melegem van, s szomjazom.

Signe.

Szegény emberek!

T-né.

Hol laknak most?

Tjälde.

Egy volt hajósuk házában van két kis szobájuk, konyhájuk...

Signe.

Két kis szoba és konyha?... (Szünet.)

T-né.

S mihez fognak most?

Tjälde.

Gyűjtenek részükre, hogy az asszony a club háztartását átvehesse.

T-né.

Most tehát még több baja lesz a konyhával.

Signe.

Nem üzentek semmit?

Tjälde.

De igen, hanem biz én nem figyeltem rájuk.

Hamar (ki ez alatt a verandán állott).

De hát Müller! mit beszélt, mit csinált?

Tjälde.

Nem hallottad, hogy nem bajlódtam azzal.

Walburg (ki az előbbi beszélgetés alatt föl- s alásétált, majd egy kissé megállott).

Különben ő eleget tett és eleget beszélt.

Tjälde (ki ez alatt folyvást evett és ivott, figyelmes lesz).

Hogy érted ezt?

Walburg.

Ugy értem, hogy ha én leánya volnék, soha sem bocsátanék meg neki.

T-né.

Kedves Walburg, hogy mondhatasz ilyet.

Walburg.

Miért ne? A ki családját oly szégyenbe és nyomorba taszítja, az kiméltre nem érdemes.

T-né.

Mindnyájunknak szükségünk van kiméltre.

Walburg.

Bizonyos értelemben igen. De tiszteletemet s odaadásomat ily atya soha sem nyerhetné meg többé. Sokkal méltatlanabbul bánt volna velem...

Tjälde (az evést abba hagyva föláll).

Méltatlanul bánt?...

T-né.

Jóllaktál?

Tjälde.

Jól.

T-né.

Nem parancsolsz még bort?

Tjälde.

Mondtam már, hogy jóllaktam. Méltatlanul bánt? hogy érted ezt?

Walburg.

Nem ismerek nagyobb méltatlanságot, mint azt, mely megengedi, hogy elfoglaljak oly állást, magaménak mondjak oly helyzetet, mely nem enyém; mert minden, a mi körülem van, hamis

alapokon nyugszik. Midőn saját lényem, sőt ruhám sem egyéb, mint hazudság. Mert tegyük föl, hogy oly jellem volnék, ki egy gazdag ember leánya helyzetének előnyeit teljesen élvezni akarja... azon napon, midőn megtudnám, hogy mind az, mit atyám nyújtott, egyszerűen lopott, s a mit mondott - hazudság, s hogy csak rászedtem... Ez esetben fölháborodásom s szégyene nem határt nem ismerne.

T-né.

Gyermekem, te még nagyon tapasztalatlan vagy. Te nem tudod még, mi minden s miként történhetik... Oh gyermekem, te nem tudod, mit beszélsz.

Hamar.

Na, a mi Müllert illeti, azt hiszem, hogy e beszéd nem igen árt neki. Nagyon szeretném, ha hallotta volna.

Walburg.

Meghallhatta. Nanna megmondta neki véleményét.

T-né.

Hogyan? saját leánya! Gyermekem, hát ez tartalma levelezéseknek?.. Ugy isten bocsásson meg mindkettőtöknek.

Walburg.

Ah - hogy az igazságot szeretjük - meg fogja bocsátani.

T-né.

Gyermek!... gyermek!...

Tjälde. (Walburghoz közelít.)

Neked a kereskedelemről fogalmad sincs. Ma nyerünk, holnap veszünk.

Walburg.

Ej, ne mondja nekem senki, hogy a kereskedelem s lottojáték egy és ugyanaz.

Tjälde.

Életképes, becsületes üzlet természetesen nem az.

Walburg.

Én is csupán a szédelgést kárhoztatom.

Tjälde.

De sokszor a legbecsületesebb, legszilárdabbnak is nehéz viszonyokkal kell küzdeni.

Walburg.

Kétségkívül, de becsületes ember nem fogja családjá s hitelezői előtt elpalástolni azon nehéz viszonyokat, melyek a válság felé sodorják. Istenem! mint megcsalta Müller az övéit!...

Signe.

Walburg még folyvást az üzletről beszél.

Walburg.

Igen, mert már gyermekkorom óta érdeklődöm iránta, s ezt nincs okom röstellni.

Signe.

S azt hiszed, hogy értesz hozzá?

Walburg.

Oh nem; de ha az embernek valamire kedve van, némi ismeretet szerez is magának hozzá.

Hamar.

És a mi Müller üzleti ügyeit illeti, bizony minden nagy szakismeret nélkül meg lehet itélni. Napfényre került az egész, s az is, mit a család üzött. Ki nagyzott jobban, mint ők? Ha eszembe jut a Nanna óriási uszálya!

Walburg.

Nanna legjobb barátném, s nem akarom, hogy róla sértően nyilatkozni megkísértsd.

Hamar.

Engedje fönséged megjegyeznem, hogy bár a leggazdagabb ember leánya is valaki, azért kevesebb göggel s hiusággal is meglehet, mint az a bizonyos, a kit neveznem nem szabad.

Walburg.

Nanna sem gögös, sem hiu. Ő csak lelke mélyéig igaz, s e mellett volt képessége látszani is annak, minek magát gondolta: tudniillik gazdag ember gyermekének.

Hamar.

Hát azon képessége megvan-e: bukott ember gyermekének lenni?

Walburg.

Igen, erre is képes. Nanna mindenét eladta. Ékszereit, ruháit, minden csecsebecsét elárvereztette. Azon ruhákat, melyeket most visel, vagy keresményéből szerezte, vagy hitelre véve, keresményéből fizeti meg.

Hamar.

Szabad kérdenem, hogy vajjon eladta-e harisnyáit is?

Walburg.

Minden árverésre került.

Hamar.

Ha tudtam volna, semmiesetre sem maradtam volna el.

Walburg.

Oh minden bizonynyal, akadt ott elég dolog, a min jól lehetett mulatni, s akadt naplopó is elég, kik azt nem röstellték.

T-né. (Folyvást ülve.)

De gyermekek! gyermekek!

Hamar.

A mi a naplopást illeti, Nanna kisasszony nem engedte magát fölülmulni. E téren ő vele senki sem versenyezhetett.

Walburg.

Ő fel volt jogositva azt hinni, hogy dolgoznia nem szükséges.

Tjälde. (Walburghoz lépve.)

Az előbbiekre visszatérve: neked fogalmad sem lehet arról, gyermekem, hogy egy kereskedőnek egyik nap a másik után újabb és újabb reményeket nyújt. S azért még nem csaló. Lehet vérmes ember, egy kissé költő, ki álomvilágban él, s lehet lángész is, ki ott, a hol más mit sem lát, egy földrészt fedez föl.

Walburg.

Na, a mi magát a dolgot illeti, nagyon jól értem, ellenben téged atyám talán félreértelek. Mert a mit »reménynek«, »költészetnek«, »lángésznek« nevezesz, nem a mások vagyonának kockáztatása-e? föltéve, ha adóssága több vagyonánál.

Tjälde.

A határt megjelölni, a hol ez kezdődik - ez épen a nehéz dolog.

Walburg.

Ugy? Azt hiszem, arra való a könyvvitel.

Tjälde.

Igen, a mi a cselekvő és szenvedő állást illeti. De a dolgok értéke változó, s mindig van üzlet, melynek végét tisztán nem láthatjuk, de mely képes az egész helyzetet megváltoztatni.

Walburg.

De ha az áll, hogy adóssága fölülmulja vagyonát, áll az is, hogy üzérkedése mások pénzének kockáztatása.

Tjälde.

Ha így tetszik - legyen; de e pénzt azért még nem lopta, e pénz önként bízott rá.

Walburg.

Rábízott, de azon kicsalt tévhitben, hogy az illető fizetéképes.

Tjälde.

De e pénzzel mindenkit s mindent megmenthet.

Walburg.

Hogy mások bizalmát hazudsággal erőszakolta ki - ezt nem mentheti.

Tjälde.

Te nagyon kemény kifejezésekkel élsz.

T-né. (Walburgnak - mint már többször tévé - integet, Walburg jól látja ezt, de nem hajt rá.)

Walburg.

Ily esetben a valót elhallgatni - hazudság.

Tjälde.

De mit tegyen? Nyílt kártyával játszik, s ez által tönkre tegye magát, tönkre másokat.

Walburg.

Igen, kötelessége mindenkinek, a kit illet, a valót megmondani.

Tjälde.

Bah!... akkor évenként legalább ezerrel lenne több bukás, mint most. A veszteség pedig kiszámíthatatlan. Nem Walburg, te erős jellem vagy - de fölfogásod korlátolt. Hanem ne többet erről - hol vannak a hírlapok?

Signe. (A ki ez alatt ki- s bejárt, végre a hadnagygyal a verandán mulatott, s utóbb nyájaszkodott - most előre jön.)

Az irodába vittem. Nem tudtam, hogy itt akarsz olvasni.

Signe. (Megy - a hadnagy követi.)

T-né. (Halkan Walburghoz, ki ez alatt tovább megy.)

Mért nem veszed soha figyelembe, a mit édes anyád mond?

Walburg. (A verandára megy, s a karfához támaszkodva, fejét kezére hajtva a tengerre néz.)

Tjälde.

Szeretnék kabátot változtatni - de még sem, megvárom a delet.

T-né.

A delet... nagy ég! s én itt ülök.

Tjälde.

Vendégeink lesznek?

T-né.

Természetesen - elfeledted már...

Tjälde.

Ah igen - igazad van.

T-né. (Mi alatt megy.)

Csak azt tudnám, mit adjak a vendégeknek. (El.)

Tjälde. (Előre jön, s a mint egyedül marad, egy székbe ereszkedik. Arcza kimerült, s fájdalmas kifejezést ölt - s aztán egy nagyot sóhajtva, két kezébe rejti.)

Signe és Hamar. (Visszatérnek. Signe kezében a hirlapok. Hamar a veranda felé indul, de Signe magával huzza előre.)

Signe.

Papa, itt vannak a...

Tjälde.

Mi... kik?...

Signe. (Bámulva.)

A hirlapok.

Tjälde.

Ugy - add... (Külföldi hirlapok. - Tjälde izgatottan tárja szét valamennyit, s mindenikben a börze tudósításokat nézi.)

Signe. (Völegényével folytatott halk társalgás után.)

Papa... hallod?...

Tjälde. (Folyvást keresve.)

Nos?... (Magában fájdalmasan.) esnek, egyre esnek.

Signe. (Mint elébb.)

Hamar és én szeretnénk ismét a városba menni, Ulla nénit meglátogatni.

Tjälde.

Csak két hete még, hogy benn voltatok. Számláidat tegnap kaptam meg. Láttad?

Signe.

Hisz nem szükség, hogy mi is lássuk, elég, ha te megnézed, papa. Miért sóhajtasz?

Tjälde.

Ah... mert az érték-pangás egyre tart.

Signe.

Mit tartozik az rád?... Nos, ismét sóhajtasz?... ebből láthatod, mily rosszul esik, ha az embernek legkedvesebb vágyai nem teljesülnek. Ugy-e, nem leszel oly kegyetlen hozzánk?

Tjälde.

Gyermekek!... nem engedhetem meg...

Signe.

S miért nem?

Tjälde.

Mert... nos, mert a nyáron sok vendégünk lesz, kiket mulattatni kell.

Signe.

Nekem s Hamarnak ép ez a legunalmasabb.

Tjälde.

Azt hiszitek, hogy az én teendőim valami kellemesek?

Signe.

Kedves papa, te ma szörnyen ünnepélyes vagy - s ez nagyon furcsán áll neked.

Tjälde.

Komolyan gyermekek. Oly nagy s oly kiterjedt üzlettel bíró kereskedő házra, mint a miénk, nem lehet fontosságnélküli, hogy minél több embert fogadjunk el, s hogy azok magukat itt minél jobban érezzék. Ennyit megtehettek értem.

Signe.

De hisz akkor Hamar és én egy pillanatra sem maradhatunk magunkra.

Tjälde.

Nos, annál jobb, mert nekem úgy tetszik, hogy ha egyedül vagytok, többnyire czivódtok.

Signe.

Czivódunk?... Ah, papa, e kifejezés nagyon csunya.

Tjälde.

És különben a fővárosban sem lennétek magatokra.

Signe.

Ah az egész más.

Tjälde.

Elhiszem... ha tele marokkal szórjátok a pénzt.

Signe. (Nevet.)

Szórjuk a pénzt?... De hát mit tehetünk mást?... Nem épen ez e hivatásunk... Papácskám... legyen eszed, papácskám!...

Tjälde.

Az nem járja, gyermekem.

Signe.

Ily kiméletlen még soha sem voltál.

Hamar. (Int, hogy hallgasson, aztán sugva.)

Nem bírsz már elhallgatni. Láthatod, hogy rossz kedélyben van.

Signe. (Sugva.)

Ah, ha te is segítettél volna - nem kértem volna hiába.

Hamar. (Ép úgy.)

Oh nem!... nekem több eszem van, mint neked.

Signe. (Ép úgy.)

Te az utóbbi időben kezdesz nagyon különös lenni... meg nem foghatom, mit akarsz?...

Hamar. (Ép úgy.)

Az nem tartozik rád... Most már egyedül megyek a városba.

Signe. (Ép úgy.)

Hogyan?...

Hamar. (Menet közben.)

Egyedül megyek. Nem akarok tovább itt kóriczálni.

Signe. (Követi.)

Csak azt próbáld... (Egymás mellett a verandán keresztül jobbra el.)

Tjälde. (A hirlapokat egy hosszú sóhajtással eldobja.)

Walburg. (Ki már ez alatt a jobboldali ablakhoz jött, az ablakon kinézve.)

Papa!... (Az föl ijed.) Nézd csak... Berent, a christianiai ügyvéd...

Tjälde. (Fölkel.)

Berent, az ügyvéd itt?... a hajógyár körül?...

Walburg.

Igen. (Előre jön. Tjälde az ablakon kinéz.) Biztosan tudom, mert tegnap is láttam már. Ott állt az ácsműhely előtt. Kevéssel elébb pedig a serfőzőház s a gyár körül járt.

Tjälde. (Magában.)

Mit jelentsen ez?... (Fönn.) Ah tudom már, neki szokása így nyaranta az ország különböző vidékeit beutazni, most végre ide jött, hogy itt a nagyobb gyártelepeket megtekintse. Más megnézni való itt különben sincs. De valóban ő-e az?... Nekem úgy tetszik...

Walburg. (A nyitott ablakon kinéz.)

Igen... valóban ő. Nézd csak járását, arról ráismerhetsz.

Tjälde.

Ugy jár a lába, mint ha keresztet akarna vetni. Valóban ő... úgy tetszik, ide tart.

Walburg.

Nem - nézd csak, más utra tér...

Tjälde.

Ugy hát isten hírével!... (Magában, gondolatokba merülve.) Tehát m á r .

4-ik jelenet. Előbbie, Sannäs.

(Jobbról, a verandáról.)

Sannäs.

Engedelmével, uram!...

Tjälde.

Ön az, Sannäs!

Sannäs. (Walburgot, ki az első ablaknál állt, csak most veszi észre, s a mint az előbbre lép, zavarba jön, s két kezét hátra teszi.)

Tjälde.

Nos mit akar?

Walburg. (Sannäst végig nézi, s jobbra a verandán el.)

Tjälde.

Nos hát mi az?... Mi a hóhérnak áll itt?

Sannäs. (Mihelyt Walburg elment, kezeit előre vonja, s utánna néz.)
Nem akartam a kisasszony jelenlétében kérdezni, hogy le tetszik-e ma jönni az irodába.

Tjälde.
Megbolondult?... Hát mért nem kérdezhetné meg ezt a kisasszony előtt.

Sannäs.
Azt hittem; ... mert ha nem tetszik lejönni, ha megengedi, itt kell beszélnem önnel.

Tjälde.
Hallja, ezt a félszeg, ügyetlen modort vetkezze le, ez nem illik egy kereskedőhöz. Kereskedőnek ügyesnek, hajlékonynak kell lenni, s nem szabad mindjárt kiesni a kerékvágásból, ha egy nőt megpillantunk. Ezt már elégszer mondtam önnek. - Nos hát mi az? sietve...

Sannäs.
Tehát ma nem tetszik az irodába jönni?

Tjälde.
A posta csak este indul.

Sannäs.
Igen... de váltók érkeztek.

Tjälde.
Váltók?... az nem lehet.

Sannäs.
De igen... Müllerért a negyedik ovatolt, s a nagy angol.

Tjälde. (Haraggal.)
S még sem intézkedett? Mit jelentsen ez?

Sannäs.
A bankigazgatóság előbb a consul urral akart beszélni.

Tjälde.
Megbolondult maga?... (Magát összeszedve.) Ez félreértés, Sannäs.

Sannäs.
Én is azt hittem, s ép ezért nem csupán a napos igazgatóval, hanem Holst consul urral is beszéltem.

Tjälde.
És Holst consul ur?...

Sannäs.
Ugyanazt mondta.

Tjälde. (Miután föl- s alájárt.)
Azonnal hozzá megyek... nem, nem megyek, mert az még is valami... az... Van még néhány napunk, nemde?...

Sannäs.
Van.

Tjälde.
És Lind consul urtól távirat még sem érkezett?

Sannäs.
Nem.

Tjälde. (Magában.)

Ezt nem értem!... (Fönn.) Ez ügyeket mi a fővárosból is rendbehozhatjuk. - Igen - ezt tesszük Sannäs, s jövőre itt e bankocskáknak nem fogunk alkalmatlankodni. Mehet Sannäs!... (Ajtót mutat. Magában.) Átkozott Müller! Mindenki bizalmatlan lett! (Megfordul s meglátja Sannäst.) Mit akar még?

Sannäs.

Ma fizető nap van... s a pénztárban nincs.

Tjälde.

Nincs a pénztárban?!... Oly óriási üzletben a fizető napon a pénztár üres!... A hóhérba is! hát miféle rend ez?... Hát az ABC-nél kezdjem önt tanítani?... Valóban egy fél napra nem teheti ki az ember a lábát, s az üzlet legcsekélyebb részét sem bízhatja másra. Nincs senkim, - teljességgel senkim, a kiben bízhatnám. Mit művelt ön ember?

Sannäs.

Még egy harmadik váltót is mutattak be, mely ma járt le. A Holm és társa cégtől, 2000-ről. Fájdalom, a banktól reméltem, s miután ott elutasítottak, a pénztárt kellett kiürítenem. Mindkettőt: ezt és a sörfőzőházit.

Tjälde. (Föl- s alájár.)

Hm-hm-hm... Ki verte ezt Holst consulnak a fejébe... Ah ugy... igen... (Távozást int.)

Sannäs. (Megy, de visszatér, sugva.)

Berent, ügyvéd Christianiából.

Tjälde. (Meglépetve.)

Ide jön?

Sannäs.

Ép most jön fel a lépcsőn. (Jobbra a hátsó ajtón el.)

Tjälde. (Suttogva utánna.)

Bort és frissítőket! - Tehát sejtelmem nem csalt!... (Mialatt a tükörbe egy pillantást vetett.) Nagy ég... Ez eltorzult arc!... (Szomorúan fordul el a tükörtől, majd visszamegy - mosolyogni próbál - s a háttérbe siet, a hol balról az ügyvéd lassan közelít.)

5-ik jelenet.

Tjälde, Berent.

Tjälde. (Udvariasan, de némi tartózkodással.)

Nagy szerencse rám nézve, hogy házamnál ily kiváló férfit üdvözölhetek.

Berent.

Tjälde consul ur?...

Tjälde. (Lehütve.)

Szolgálatára. Idősb leányomtól hallám, hogy ügyvéd urat birtokaimon sétálni látta.

Berent.

S e birtok igen nagy... ép úgy, mint az egész gyártelep.

Tjälde.

Igen nagy, ügyvéd ur és szétágazó. Egyik a másikat vont maga után. Kérem, foglaljon helyet.

Berent.

Köszönöm; ... ma nagyon meleg van.

(Frissítőket s bort hoznak.)

Tjälde.

Parancsol egy pohárral?

Berent.

Köszönöm, nem kérek.

Tjälde.

Hát valami frissítőt?...

Berent.

- Nem - köszönöm.

Tjälde. (Szivartárczát vesz elő.)

Szolgálhatok szivarral... Mondhatom, igen jók.

Berent.

A jó szivart nagyon szeretem, de e perczben nincs kedvem dohányozni. Nagyon köszönöm.

(Szünet.)

Tjälde. (Leül. Nyugodt.)

Régebben tartózkodik már itt?

Berent.

Nem, csak pár nap óta. Ön távol volt?

Tjälde.

Igen, a Müllerféle szerencsétlen ügyben. Előbb gyűlésezések a tömegrendezést illetőleg, aztán az árverés.

Berent.

Hja mostanában nehéz idők járnak.

Tjälde.

Rendkívül nehezek.

Berent.

Gondolja ön, hogy a Müller bukása az eddigieknél ujabbakat is idéz elő?

Tjälde.

Nem hiszem. Ez eset minden tekintetben kivételt képez.

Berent.

A mint hallom, valamennyi bank megrémült egy kissé.

Tjälde.

Az gondolható.

Berent.

Valamennyi közül ön ismerheti legjobban a helyzetet.

Tjälde. (Mosolyog.)

E hizelgő föltevés lekötelez.

Berent.

S a legfontosabb kiviteli cikkek értéke nem csak itt, hanem távolabb egyre csökken?

Tjälde.

E tárgyban nehéz véleményt mondani; a fő mindenestre, hogy a dolgok nyugodt folyása ne zavartassék.

Berent.

Az ön véleménye tehát ez?

Tjälde.

Határozottan.

Berent.

A válságok a rejtett kóros állapotokat szabály szerint földeritik.

Tjälde.

Azért azt véli ön, hogy a válságnak itt is ily hatása.

Berent.

Igen, azt vélem.

Tjälde.

Hm!... A jóhitelű házakat a megingatottaktól sehol sem lehet pontosan megkülönböztetni.

Berent.

Föltehető, hogy e baj itt is előfordulhat?

Tjälde.

Ön tulbecsüli a viszonyokról szerzett ismereteimet. Mindazonáltal lehetetlennek nem tartom.

Berent.

Különböző bankok megbíztak engem, hogy a helyzet biztos képét adjam. Önnek egyelőre ez csak bizalmas közlés, s egyedül csak önt illeti.

Tjälde.

Le vagyok kötelezve.

Berent.

A környék kisebb városainak bankjai csatlakoztak, s előre megállapított terv szerint járnak el.

Tjälde.

Valóban? (Szünet.) Ön hát már beszélt Holst consullal?

Berent.

Igen. (Szünet.) Miután el vannak határozva, hogy a hitelvesztett házakat bukni hagyják, ellenben a jóhitelűeket megmentik: legokosabb volna, ha vagyoni állását a bankokkal valamennyi közölné. (Szünet.)

Tjälde.

Holst ur nézete ez, nemde?

Berent.

Igen. (Szünet.) Azért tanácsolám, hogy mindaddig, míg mindenről pontos értesülést nem nyerünk, kivétel nélkül, minden kérvényező visszautasítsassék.

Tjälde. (Élél.)

Értem!

Berent.

Ez csak ideiglenes óvrendszabály.

Tjälde. (Mint előbb.)
Nagyon helyes.

Berent.
Mely azonban kivétel nélkül, mindenkit sujt.

Tjälde.
Derekasan.

Berent.
Mert ha nem egyenlő bánásmódban részesítjük valamennyit, egyeseket könnyen s idő előtt gyanusíthatnánk.

Tjälde.
Egészen az ön véleményén vagyok.

Berent.
Ennek nagyon örvendek... Ön tehát nem fog félreérteni, ha öntől vagyona mérlegét kérem.

Tjälde.
Semmi sem lehet kellemesebb rám nézve, mint ha azzal önnek szolgálhatok.

Berent.
Biztosítom, hogy a dolog egészen így áll, s ez által a hitel szilárdulni fog.

Tjälde.
Mikor kívánja ön e mérleget? Ez természetesen csak hozzávetőleges lehet.

Berent.
Az magától érthető. Ha megengedi, érte küldök.

Tjälde.
Oh nem, az fölösleges, ha úgy tetszik, rögtön is átveheti. Nekem szokásom ily hozzávetőleg számítást minél gyakrabban tenni, természetesen az értékek hullámozása szerint.

Berent.
Valóban?... (Mosolyogva.) Azt szokták mondani, hogy a szédelgő napjában három mérleget is csinál, de egyik sem hasonlít a másikhoz legkevésbé sem. Most azonban azt tapasztalom...

Tjälde. (Nevetve.)
Hogy e rossz szokása megvan másnak is, csak hogy ezé nem minden nap három, s nem különböző.

Berent.
Én természetesen csak tréfáltam. (Fölkel.)

Tjälde. (Szintén.)
Természetesen... Egy óra múlva a mérleg szállodájában lesz - mert előre is fölteszem, hogy ön a mi ugynevezett »szállodánk«-ban lakik. De nem volna hajlandó itteni rövid tartózkodása alatt egy pár üresen álló vendégszobánkat elfoglalni?

Berent.
Köszönöm, de mert nem tudom, meddig maradhatok, s mert megrögzött szokásaim, melyek változtatása egészségemet veszélyeztetné, sok alkalmatlanságot okoznak, s idegenek között magamnak is elviselhetlenné lennének...

Tjälde.
De azt csak remélhetem, hogy ma nálunk ebédel. Különben is ma vendégeket várunk. Ebéd után aztán egy kis hajókázást rendezünk. Itt a kies szigetek között az igazán gyönyörű!

Berent.

Köszönöm, de egyáltalán nincs kedvem az időt vesztegetni.

Tjälde.

He-he-he... Hát más valamivel nem szolgálhatnék?

Berent.

De igen! Szeretném önt elutazásom előtt egy kis értekezés végett meglátogatni, s ha megengedné, minél előbb.

Tjälde. (Egy kissé meglepetve.)

Akkor, nemde ha már valamennyi kereskedőház mérlege keze között lesz?

Berent.

Holst consul ur kéz alatt már a legtöbbét megszerezte.

Tjälde. (Jobban bámulva.)

Tehát... még ma? ...

Berent.

5 órákor... ha úgy tetszik...

Tjälde.

Rendelkezésére állok. 5 órákor bátor leszek önt meglátogatni.

Berent.

Nem, kérem, 5 órákor én jövök ö n h ö z . (Köszön és megy. Tjälde követi.)

Tjälde.

Ön gyöngélkedik... Ön az idősebb... Ön hirneves férfiú.

Berent.

De ön itthon van... Isten önnel!

Tjälde.

Nagyon köszönöm a szerencsét...

Berent.

Kérem, ne fáradjon.

Tjälde.

Meg kell engednie, hogy vezetője lehessek.

Berent.

Oh kérem, kitalálok én magam is.

Tjälde.

Abban nem kétkedem. De ez nagy megtiszteltetés rám nézve.

Berent.

A mint akarja.

(A mint a lépcsőn le akarnak menni, Signe és Hamar feje emelkedik föl, kik karöltve jönnek, s a szembe jövőknek helyet engednek.)

Tjälde.

Megengedi, hogy bemutassam, bár önnek bemutatásra szüksége nincs - Berent ügyvéd ur Cristiniából, ifjabb leányom, s vőlegénye Hamar, lovassági hadnagy.

Berent.

A mint tudom, a lovasságnál ép most vannak a hadgyakorlatok.

Hamar.

Én szabadságon vagyok.

Berent.

Fontosabb ügyek miatt, nemde?... Isten önnel!

Tjälde.

Ha... ha... ha!... (Az ifju pár meghajtja magát. Tjälde és Berent a lépcsőn le.)

6-ik jelenet.
Hamar, Signe.

Hamar.

Szemtelen!... Különben mindenki iránt ilyen.

Signe.

Atyám iránt nem, arról biztos vagyok.

Hamar.

Atyád is szemtelen.

Signe.

Az én papámról így beszélni ne merészelj.

Hamar.

Mit mondjak róla, ha efféle szemtelenségen ő is nevet.

Signe.

Hogy jókedvű. (Leül és hintázza magát.)

Hamar.

Talán te is? - Na ma nem nagyon kedves vagy.

Signe. (Folyvást hintázva.)

Nem, mert te meg néha nagyon unalmas vagy.

Hamar.

S még sem engedsz távozni.

Signe.

Nem, mert az még unalmasabb lenne.

Hamar.

Valamit akarok mondani. Én többé nem tűröm el, hogy velem itt így bánjanak.

Signe.

Igazán? (Lehuzza gyűrűjét s mutató s hüvelyk ujj közt forgatja, egyre hintáz és dudol.)

Hamar.

Arról nem is szólok, hogy te hogy bánsz velem, de nézd csak Walburgot, nézd csak atyádat... Még egyszer sem kínált meg vele, hogy a »pejkó«-n lovagoljak.

Signe.

Bizonyosan fontosabb gondjai voltak ennél. (Dudol.)

Hamar.

Signe kérlek, legyen már egyszer eszed!... be kell látnod, hogy ennél mi sem lett volna természetesebb. Igen - sőt, ha az igazat már meg kell mondanom, s előtted nem hallgathatok - én, a ki vejévé leszek, én a ki lovas tiszt vagyok - más fia ugy sincs - nem joggal várhattam-e meg, hogy a »pejkó«-t nekem ajándékozza?

Signe.

Ha ha ha...

Hamar.

Oly képtelenség az?

Signe.

Ha ha ha...

Hamar.

Nos mit nevensz? Azt hiszem, hogy csak házatok fényét emeli, ha lovamat tisztársaim bámulják s tőlem azt hallják, hogy az ipamtól kaptam. Mert azt mondhatom, hogy egész Norvégiában nincs párja.

Signe. (A hintázással fölhangy.)

S ezért legyen a tied? Ha ha ha.

Hamar.

Signe, most már kérlek, hagyj békét!...

Signe. (Ismét hintáz.)

Mily nevetséges vagy!...

Hamar.

Signe, hallgass meg! Senkinek sincs atyádra oly nagy befolyása, mint neked... de hallgass hát Signe!... Hát egy perczig sem tudsz velem komolyan beszélni?

Signe.

Dehogy nem... a legnagyobb örömmel. - (S már elébb is énekel.)

Hamar.

Lásd elhatároztam, hogy ha a »pejkó«-t megkapom, itt maradok egész nyáron, hogy jól begyakoroljam. (Signe elhallgat, s nem hintáz. Hamar hozzá lép s ráhajol.) Aztán csak ősszel megyek a városba, s akkor a »pejkó«-val és velem te is bejössz... Hát nem lenne ez jó?...

Signe. (Kis ideig nézi.)

Kedves barátom! mily szép terveket tudsz te kigondolni...

Hamar.

Nemde? De az egész attól függ, hogy atyádtól a lovat elkéred. Nos, hát mit gondolsz édesem?...

Signe.

S akkor nem hagyysz itt az egész nyáron?

Hamar.

Nem, egész nyáron!

Signe.

Hanem itt maradsz, s begyakorlod a »pejkó«-t.

Hamar.

Igen, hogy idomitsam.

Signe.

S aztán ősszel a »pejkó«-val s veled együtt megyünk, nemde ezt mondtad?...

Hamar.

Igen... ugy-e pompás volna?...

Signe.

S a »pejkó« is Ulla néninél laknék?

Hamar.

Hogy érted ezt? (Nevet.)

Signe.

A mint legérthetőbb: te, mint most már látom, szabadságot kértél a »pejkó« kedvéért, most is csupán azért maradsz, hogy őt idomítsd, s majd aztán vele együtt elviszesz Ulla nénihez...

Signe. (Székét egy lökéssel a legnagyobb ingásba hozva.)

Távozz!

Hamar.

Féltesz a »pejkó«-tól - ha ha ha!

Signe.

El veled az ólba!...

Hamar.

Büntetés akar ez lenni? Ott kellemesebb, mint itt.

Signe. (Gyűrűjét eléje veti.)

Ne - add a »pejkó«-nak.

Hamar.

Addig dobálsz azt a gyűrűt...

Signe.

Oh oly sokszor mondtad már, hogy untat. (Megfordul székestől, úgy hogy a közönség felé háttal van.)

Hamar.

Te oly elkényesztetett gyermek vagy, hogy vétkeznék az ember, ha effélét tőled komolyan venne.

Signe.

Ezt is ép százhuszadszor hallom... Uh... menj már!...

Hamar.

De hát nem látod át, mily nevetségessé teszed magad, ha egy lóra féltékenykedni tudsz... hallottál már ilyet valaha?

Signe. (Fölugrik.)

Ah... képes volnál odáig vinni, hogy kiáltsak, hogy sikoltsak. - Szégyenlem magam miattad... (Toppant.) Megvetlek!...

Hamar. (Nevet.)

S mindennek oka a »pejkó«.

Signe.

Nem... te vagy... te vagy... te vagy... Néha a szerencsétlenségnek oly előérzete vesz rajtam erőt, hogy a földre borulva jajgatni szeretnék... vagy pedig elfutni, s nem térni vissza többé soha... soha... Hát nem tudsz elhagyni?... Nem bírsz távozni?...

Hamar.

Oh igen!... de a gyűrűt most sem vettem föl.

Signe.

Jó jó, csak távozzál... távozzál... távozzál!... (Könyekben tör ki és leül.)

Hamar.

Jól van... ép ott van a gőzhajó... azonnal indulok.

Signe.

Te ép oly jól tudod, mint én, hogy a gőzhajó nyugatra megy. Uh... (Ujra sir.)

(A háttérben egy gőzös árbocza és füstölő kéménye látszik. Kivülről Tjälde hangja hallszik.)

Tjälde. (Kivül.)

Siessetek!... használjátok a hadnagy bárkáját, az készen van.

Signe. (Fölugrik.)

Bizonyosan valamit vár a gőzhajóval.

Tjälde.

Oldozzátok el a bárkát.

Hamar.

Ide jön. (Fölkapja a gyűrűt s visszajön.) *Signe!*...

Signe.

Nem, nem kell.

Hamar.

Signe! gondold meg... mit akarsz ezzel... tulajdonképen mit tettem én?

Signe.

Én nem tudom, csak azt tudom, hogy nagyon szerencsétlen vagyok. (Ismét sir.)

Hamar.

Végtére is én a világon mindent megteszek, a mit kívánsz - hát mi kell még?...

Signe.

Én nem tehetek róla... de úgy szeretném, ha meg volnék halva!... s e vágyam soha sem szűnik meg. (Sir.)

Hamar.

Signe... hallgass meg, nem mondtad-e ezerszer, hogy engem szeretsz?

Signe.

Az igaz is... de azért néha elrémülök, ha eszembe jut, hogy mi jegyesek vagyunk... Nem - ne közelíts!...

Hamar.

Signe!

Tjälde. (A lépcsőn, de künn.)

Igen, minden bizonynyal!... minden ember teljes diszben. (Kiált.) Sannäs! (A távolból hangzik: Igen!)

Tjälde. (Mint előbb.)

El ne feleddje keztyűt huzni.

Hamar.

Töröld le könnyeidet, nehogy észrevegye. (A gyűrűt nyújtja, mit az visszautasít mi közben letörli könnyeit.)

7-ik jelenet.
Előbbiek. Tjälde.

Tjälde. (Már a lépcsőn.)

Nos itt vagytok? Nagyon jól van. Lind consult várom a gőzhajóval, ép most kaptam táviratot. (Hátra megy, s a verandáról kikiált.) Hozzátok már valahára a zászlót... Ki a bárkával, az árboczfát bocsássátok le. (Megkísérli a hajót föloldani.) Nem birom. (Hamar elősiet.) Kisértsd meg, hát ha neked sikerül. (Hamar elereszti a bárkát, s az jobbra eltűnik. Tjälde ez alatt előre jön.) Signe! hallod? (Megnézi.) hogyan?... ugy-e megint czivódtatok.

Signe.

Papa!

Tjälde.

Na most nincs időnk szerelmi bohóságokra, ma igyekeznetek kell mindnyájatoknak, hogy házunknak diszére váljatok. Mondd meg Walburgnak...

Signe.

Mondd inkább te... tudod jól, hogy Walburg csak azt teszi, a mi neki tetszik.

Tjälde.

Kimélj meg az efféléktől. A pillanat most nagyon komoly. Követelem, hogy mindnyájan azt tegyétek, a mit parancsolok. Walburg menjen öltöző asztalához, aztán siessen ide. Ezt fogod tenni te is. (Az megy.) Signe!

Signe. (Megáll.)

Hallom.

Tjälde.

Még 6 vagy 8 vendéget kell ebédre hívunk. Valaki menjen Finneékért, hogy 4 óra helyett pontban 3-kor asztalhoz ülhessünk. Lind már az 5 órai hajóval elutazik. Értetted?

Signe.

De ennyi vendéget képes lesz-e a mama ellátni?

Tjälde.

Neki kötelessége nem csak arról gondoskodni a mi szükséges, hanem egyszersmind arról is, hogy minden a legkitünőbb legyen. Én nőmtől elvárom, hogy házam egész nyáron mindennel bőven elláttassék... hányszor kell ezt ismételnem?

Signe. (Majdnem sirva fakad, de elfojtja.)

De a mama szegény ma oly beteg!...

Tjälde.

Eh ne fecsegj nekem ez örökös betegeskedésről. Ma nem érünk rá az effélére. Siess!...

Signe. (Könnyeit elrejtve a hátsó ajtón el.)

Tjälde. (Hamarhoz, ki szintén bejött.)

Végnyollat, tintát és papirost - sietve egy kis társaságot kell összedobolnunk.

Hamar. (Keresve.)

Sehol sem talállok.

Tjälde. (Türelmetlenül.)

Hát hozz egymásután.

(Hamar a nézőkhöz legközelebbi ajtón kirohan.)

Tjälde. (A kezében levő sürgönyt olvassa, miután elébb megkönnyebbülve fölsóhajtott. Mialatt szaggatottan olvas, kezei remegnek. Némely szót ismételi.)

»Levelét elindulásom perczében kaptam. Mielőtt határoznék, hogy mindent átveszek, értekez-nünk kell. Az első hajóval ott leszek. Ötkor tovább utazom. A megfontolás szokásom. Lind.« Alig bírom olvasni... de mégis úgy van... Ah, ha ez sikerül - mentve vagyok. (Hamarhoz, ki belépett.) Nos te vagy? Meghivókat irni nagyon hosszadalmas. Csak hamar egy névsort, s azzal egy irtók menjen rögtön. Tehát (Dictál.) a pap, à propos: a pezsgő milyen?

Hamar.

Az uj?

Tjälde.

Igen.

Hamar.

A pap nagyon dicsérte.

Tjälde.

Jól van. Tehát:

Hamar. (Ir.)

A pap.

Tjälde.

Ring a consul.

Hamar.

Ring a consul.

Tjälde.

Aztán... aztán...

Hamar.

Holst consul...

Tjälde.

Nem, Holstot nem... (Hamar elbámul. Tjälde magában.) Megmutatom neki, hogy nem szorulok rá. (Gyorsan.) Holm nagykereskedő. (Magában.) Az ő ellensége.

Hamar.

Holm nagykereskedő.

Tjälde. (Magában.)

Habár ez a Holm egy semmirekellő... Mindegy - de Holstot megeszi a méreg... (Fönn.) A rendőrfőnök.

Hamar.

A rendőr...

Tjälde.

Nem, a rendőrfőnököt töröld ki. (Mormogva.) Az ember nem lehet eléggé vigyázatos.

Hamar.

A rendőrfőnököt kitörültem.

Tjälde.

A pap ott van már?

Hamar.

Ő az első.

Tjälde.
Csakugyan.

Hamar.
Hát a hivatalfőnök?...

Tjälde.
Nem, ő nagyon messze lakik, s azonfelül... ha nem ő a kedvencz... és aztán az az örökös sopánkodás a hivatalnokok fizetése miatt... Nem... de várj csak: Knutzon c-vel.

Hamar.
Knutzon c-vel.

Tjälde.
Jól van, aztán Knudsen, sz-szel.

Hamar.
Knudsen - sz-szel.

Tjälde.
Hányan vannak már?

Hamar.
A pap, Ring, Holm, a rendőrfő... nem a rendőrfőnök ki van törölve... Knutzon - c-vel - Knudsen - sz-szel. - Ez összesen 1, 2, 3, 4, 5, 6.

Tjälde.
Aztán Finne, te, én - ez összesen 9. De 12-nek kell lenni.

Hamar.
Hát a nők?

Tjälde.
Nem... nagykereskedők társaságába nők nem illenek. Ők majd ebéd után a honneurs-t fogják csinálni, azaz elébb a szivarok, aztán a nők. De kiket hihatnánk még?

Hamar.
Az új ügyészt. Igen derék ember... hogy is hívják?

Tjälde.
Nem... Ez mindenütt be akarja magát a környéken hizelegni. Pram - vámellenőr.

Hamar.
Hogyan? hisz ez mindig leiszsa magát.

Tjälde.
Az ő részegsége olyan csendes, magábavonult részegség. Nem bánt senkit - ellenkezőleg... Tehát Pram, vámellenőr.

Hamar.
Pram, vámellenőr.

Tjälde.
Bizony ily kis városban diszes társaságot gyűjteni nehéz dolog... igaz ni! (Ujjával csettent.) Falbe ügynök!... nagyon csinos ember.

Hamar.
Csinos? ruháját érted?

Tjälde. (Mormogva.)

Azt is... de különben is. Hát a 12-ik?... Schulz Márton, jó lesz nemde?

Hamar. (Fölkel.)

Schulz Márton?! (Ünnepélyesen.) Az nem lehet. Ez ellen kénytelen vagyok fölszólalni. Midőn nem rég egy nagy társaságban itt volt, tudod mit csinált? Az ebédnél (Utánozza a kezével.) kivett a szájából egy falatot, s mutogatta, sőt azt akarta, hogy kézzől kézre járjon... Ha azt akarod, hogy diszes legyen a társaság, akkor -!

Tjälde.

Biz az nyers, de körülbelül a leggazdagabb.

Hamar. (Ki ismét leült.)

Akkor hát mindennek előtt egy új parókát kellene csináltatnia. Lehetetlen mellette ülni!...

Tjälde.

Ugy van, szennyes biz ő, de körmönfont pártfogó, s ő büszke erre. Jegyezd meg ifjú barátom: gazdag embernél effélét föl sem veszünk.

Hamar.

Meg nem foghatom, mit használhat ő neked?

Tjälde.

Hm, hm!... Nem, talán még sem jó lesz!...

Hamar.

Semmi esetre sem!

Tjälde. (Mormogva.)

Ámbár Lind consul megérthetné, mit jelent, hogy Schulz Márton...

Hamar.

S az a társalgás!... A nőknek menekülni kell...

Tjälde.

Igazad van. (Mormogva.) Különben többé úgy sem szorulok rá - de a 12-ik? - Gondolkozzál kissé...

Hamar.

Hanzen Cristóf...

Tjälde.

Az ördögbe is, ez megöl politizálásával! Nem. Várj csak. (Megáll.) Igen... azt hiszem jó lesz... hm... hm... Azért is... (Mialatt minden szótágot megnyom.) Jacobsen, serfőző.

Hamar. (Dévajkodva.)

Hogyan? Jacobsen?!...

Tjälde.

Hm... hm... hm... Jacobsen jó hatással lesz... Jacobsen-t én ismerem.

Hamar.

Hiszen derék ember, azt elismerjük mindnyájan, de finom társaságban.

Tjälde.

Hm... hm... hm... Ird csak: Jacobsen!

Hamar.

Jacobsen... tehát készen van. (Föláll.)

Tjälde.

Jól van. Most pedig add át Scogstadt őröknek, hogy járja sorra őket! El ne feledd: pontban 3 órákor. Siess!... (Utánna kiált.) Aztán jőjj vissza... még szükségem lehet rád. (Hamar a nézőhöz legközelebbi ajtón el.)

Tjälde. (Egyedül.)

Most jut eszembe!... (Egy levelet von elő.) Vajjon elküldjem a mérleget az ügyvédnek?... A bankokra úgy sem szorulok többé... Ugy... igen, de még nem vagyok biztos... A mérleg nagyon jól van összeállítva! Hadd lássa Holst consul ur... Ez csak használhat... Talán ez is boszantani fogja... Különbén ha el nem küldeném, még azt hihetnék, hogy valóban zavarban valék, midőn megigérttem, s hogy abból csak Lind segítségével gázoltam ki. Nem kockáztatok semmit, ha elküldöm is.

Hamar. (Visszajön.)

Tjälde.

E levelet is vigyék Berent ügyvédnek a Victoria szállodába.

Hamar.

Ez is meghívó? Akkor 13-an leszünk az asztalnál.

Tjälde.

Nem, nem meghívó. Siess, mielőtt az őrök elmegy.

(Hamar ismét elsiet.)

Tjälde. (Egyedül.)

Oh bár sikerülne!... Lind azok közé tartozik, kik könnyen megnyerhetők... S meg kell őt nyernem!... E célra (Az órát nézi.) teljes négy órám van... Így eltelve a legjobb reménynyel már rég nem voltam... Oh nagyon régen!... (Elmélyed, aztán halkán.) Egy kis válság néha nagyon hasznos dolog - egy hatalmas hullám, mely a zátonyról lesegít. Fölébreszti a figyelmet, s mindenki siet mentő kezét nyújtani. (Sóhajt.) Oh ha most átvághatnám magamat, úgy hogy senki se sejtethné!... Oh e folytonos remegés, ez izgatottság éjjel és nappal!... Ez örökös homály, e színlés, e titkolózás, e játék!... S most ime ujat kezdek!... Ez utált vendégeskedés!... Igen, igen... a mit én akarok, annak mindig két oldala van. - Ugy kereng velem már minden, mintha lázas álomban volnék. (Elkeseredve.) De most már ez az utolsó legyen... Ez egyetlen egyszer szorultam segélyre... és vajjon találok-e hát? Találok-e valóban?... Igen, ez a kérdés!... Oh ha mától fogva... csak egy éjszakám lenne már, melyben nyugodtan aludhatnám, s reggel aggodalmak nélkül ébredhetnék, vidáman ülhetnék asztalhoz, s este hazatérve megkönnyebülhetnék!... Ha ismét érezhetnék valamit lábam alatt, mit magaménak mondhatnék, magaménak, egészen enyémnek!... (Toppant.) Ah alig merem már remélni is, oly sokszor csalódtam.

Hamar. (Jön.)

Ennyire volnánk már!

Tjälde.

Teringettét! hát puskaaporunk van-e? Jöttét ágyudörgéssel kell köszöntenünk.

Hamar.

Puskaapor az van elég.

Tjälde.

Küldj azonnal a gyárba, s hívasd elő Olet, a tüzért! (El.)

(A függöny legördül.)

Második felvonás.

(Ugyanazon szoba. Közepén nagy asztal, fölterítve, s pezsgős üvegekkel, csemegékkel s csemegetányérokkal elhalmozva.)

Jobbról az ebédlőből a vendégek zajos beszéde, kacaja hallatszik.

1-ső jelenet.

Tjældéné és Signe,

(kik egy inas és egy szolgálóval az asztalnál foglalatосkodnak.)

T-né. (Fáradtan.)

Azt hiszem, hogy minden rendben van.

Signe.

Az ebéd sokáig tart.

T-né. (Óráját nézi.)

Ugy van, s ha Lindnek 5 órakor utaznia kell, a csemegézésre csak félórájuk marad.

Signe.

Már fölkeltek!... (Nagy zaj között a visszatolt székek zöreje hallható.) Jönnék!

T-né.

Vonuljunk vissza.

(A szolgáló a hátsó ajtón el. Signe anyját támogatja, s mindketten elmennek a szolgáló után. A szolgáló a pezsgős üvegeket nyitogatja.)

2-ik jelenet.

Tjälde, Lind, Holm, Ring, a lelkész, Hamar, Falbe, Knutzon, Finne, Knudsen, Jacobsen,
s végre **Pram**, ki egyedül lép ki, s némán körüljár.

Lind. (Tjälde karján.)

Az ebéd fölséges volt!...

Tjälde.

Oh dehogy, nagyon is egyszerű, de hát kis városban... (Mindketten órájukat nézik.)

Lind.

Mint repül az idő... ime még csak félórám van...

Tjälde.

Nem halaszthatná el utazását?

Lind.

Lehetetlen.

Tjälde.

De még is... (Beszélgetve az asztalhoz.)

Ring. (Holmhoz.)

Biz a fa ára egyre csökken. A kivitel elzsibbadt, s ép ezért a szállítási eszközök sem szaporítottatnak. A hajóépítés pang.

Holm.

Ez nem tarthat soká, s meglássa, hogy nem sokára az árak szökni fognak.

Ring.

Az nem valószínű... (Beszélgetve az asztalhoz.)

A lelkész. (Hamarhoz.)

Én legkevésbé bánom! Ám oszolják föl a község, csak fizessék az ágybért s a stolát továbbra is, mert elvégre bizonyos dolgok mindig lesznek, melyhez pap kívántatik, s ezeket rendben kell tartani, mert isten országának...

Hamar.

De én a »pejkóról« beszélek, olyan lovat még szent György sem látott. (Beszélgetve a többihez.)

Falbe. (Knutzonhoz.)

Az gyönyörű volt. Piczi láb, s mily pirouettek, s legalább egy rőf magasra szökdösött. Hamburgban láttam.

Knudsen.

Tánczosnő?

Falbe.

Igen, jól ismerem, mert egyszer vele... (A többihez.)

Jacobsen. (Finne és Knudsennel.)

Bolond beszéd! A fejemet teszem rá... ezt ni!... hazugság az egész...

Finne.

Hiszen, nem úgy véltük...

Jacobsen.

Az ördög bánja akárhogy vélték. Az én princípálisom a legokosabb s legbecsületesebb ember a világon, s azt ne bántsa senki, mert...

Tjälde (Poharat emel.)

Uraim!

Jacobsen. (Félbeszakítás nélkül.)

Különben velem gyülik meg a baja! Az már még is szemtelenség... (Szünet.)

Többen. (Jacobsent csöndre intik.)

Tjälde. (Folytatva.)

Uraim! Nagyon sajnálom, hogy ebédünk ily hosszú időre nyult...

Mind. (Egyszerre.)

Nem - nem...

Tjälde.

Mert kedves vendégünk egy fél óra múlva utazik. Mielőtt a csemegéhez fognánk, engedjék meg, hogy néhány szót szólhassak uraim. Mi ma körünkben egy fejedelmet üdvözlünk, mondom fejedelmet! Mert igaz az uraim, hogy a világot a pénz kormányozza, s hogy ha ez igaz, uraim...

Pram. (Fejét kezére támasztva - az asztal szélén - ünnepélyesen.)

Ugy van!..

Tjälde.

Ugy e férfiu - fejedelem! Hol van nálunk egy nagyobb vállalat, melynek alapját nem ő vetette volna meg, vagy melynek védpaizsául nem az ő nagy neve szolgál?

Pram.

Ugy van... szolgál!...

Tjälde.

Igazam volt tehát, midőn őt fejedelemnek neveztem!

Falbe. (Vékony hangon.)

Ugy van!

Tjälde.

Uraim! E név ismét hatalmasan, teremő erővel nyul bele az eseményekbe, s jogom van állítani, hogy ő e pillanatban az ország legnagyobb jőtevője!

Pram.

Jót... evője!... (Ittasan tagolva.)

Tjälde.

Az ő boldogságáért! Háza örökké virágozzék, s neve legyen Norvégiában halhatatlan!... Lind consul sokáig éljen!...

Mind.

Éljen - éljen!... (Koczcintanak.)

Tjälde. (Hamarhoz, ki kissé kedvetlen, a többi eszik.)

Hol marad az üdvölvés?...

Hamar. (Megijed.)

Igaz a!... (Az ablakhoz rohan, de rögtön vissza.) Nincs zsebkendőm, valószínűleg benn feledtem.

Tjälde.

Ne, itt az enyém!... A legcsekélyebb dolgot sem bizhatja rád az ember. Most már a lövés elkésett... Gyalázat!... (Hamar dühösen integet a zsebkendővel. Az ágyuk végre eldördülnek. A vendégek, kezükben csemegés tányérokka körben állnak.)

Holm.

Egy kissé elkésett.

Knutzon.

Igen, a prosit elkésett.

Ring.

Mindazáltal a percz nagyon ünnepélyes.

Holm.

S nagyon meglepő.

Knutzon.

Ágyudörgéssel tisztelegnek egy embernek, kit orránál fogva vezetnek.

Ring.

Igen... Tjälde érti az effélét.

Tjälde.

Lind consul ur egy felköszöntést kegyeskedik mondani. (Tiszteletteljes hallgatással köré csoportosulnak.)

Lind.

A mi kedves házi gazdánk nagyon hízogó szavakkal üritett értem poharat. Csak azt kívánom hozzátenni: hogy ha a végzet nagy vagyont bizott reánk, azért történt, hogy azzal a szorgalmat, a lángészt és vállalkozási szellemet istápoljuk.

Pram. (Előbbi állás.)

Nemesen van mondva.

Lind.

Én csupán sáfár vagyok, s gyakran nagyon gyarló és rövidlátó.

Pram.

Szépen van mondva!

Lind.

De alig hiszem, hogy tévedek, ha azt állitom, hogy Tjälde ur hatékony, nagyszerű munkálkodása, melyet mindnyájunknak csodálnunk kell, szilárd, rendületlen alapra támaszkodik, s ezt e pillanatban senki sem ítélheti meg annyira, mint én. (Meglepetve egymásra néznek.) S azért elmondhatom, hogy ily munkásság e városra, e környékre, ez országra valódi áldás, s hogy e hatékonyság, e teremő erő, e lángész a támogatásra teljesen érdemes. Poharamat a Tjäldeház jólétéért üritem!...

Mind.

A Tjäldeház éljen!... (Hamar int, ágyulövés.)

Tjälde.

Szivemből köszönöm consul ur... mélyen meghatott.

Lind.

Csak meggyőződésemetnek adtam kifejezést consul ur.

Tjälde.

Köszönöm!.. (Hamarhoz titkon.) Hát a gazdáért is lövetsz? Gyalázat!...

Hamar.

Hát nem minden felköszöntés után?...

Tjälde.

Ah te egy...

Hamar. (Magában.)

Nem!... ha ezt még tovább is türöm, akkor...

Holm.

Ez hát bevégzett tény?

Knutzon.

Fait accompli! E felköszöntés legkevesebb 10,000 speciést képvisel.

Ring.

A mint mondtam, - Tjälde érti a magáét.

(Falbe nagy tisztelettel kocczint Linddel. Jacobsen Knudsennel beszélgetve előre jön.)

Jacobsen. (Halkan.)

Annyi igazság van benne, mint itt a kezem fején ni.

Knudsen.

De édes Jacobsen, maga félreért engem.

Jacobsen. (Fönn.)

Oh legkevésbé sem, ismerem én már embereimet.

Knudsen.

De ember, ne kiabáljon úgy!...

Jacobsen. (Még hangosabban.)

A mit én mondok, azt mindenki hallhatja.

Tjälde. (Majdnem ezzel egyszerre.)

A lelkész ur kíván szólni.

Knudsen.

Csitt!... A pap akar szólni.

Jacobsen.

Hallgassak, mikor oly becstelen...

Tjälde. (Parancsoló hangon.)

A lelkész uré a szó...

Jacobsen.

Engedelmet kérek!

A lelkész. (Gyöngye hangon.)

Mint e ház lelkészének, édes kötelességem megáldani mind azon javakat, melyekkel az ég e ház urát, s e ház barátait elárasztotta - váljanak e javak lelkük javára most és mindörökké...

Pram.

Amen!

A lelkész.

Bátorságot veszek magamnak, egy serleget üríteni e ház kedves gyermekeinek egészségéért, e kegyes leányokért, kiknek jó léte mindenkoron, confirmálásuk óta, mindennapi imámnak tárgya volt... e feledhetlen idő óta, mikor e család s a lelkész egybeforrtak.

Pram.

Oh igen!...

Lelkész.

Vegyétek még hozzá mind azt, mi az isteni félelmet, alázatosságot, s szerető szüleik iránt háládatosságukat illeti.

Mind.

Walburg és Signe kisasszonyok!

Hamar. (Fölijedve.)

Lövessek!?

Tjälde.

Eredj a pokolba!

Hamar.

Nem! ha még tovább is türöm!...

Tjälde. (Egyidejűleg.)

Köszönöm lelkész ur, s mint ön, úgy én is reményelem, hogy a benső viszony a szülék és gyermekek között e házban...

Lelkész.

Igen, mindenkor nagy gyönyörűségemre szolgált, ha jöhettem, ha e kedélyes, jámbor...

Tjälde.

Lehetek szerencsés önnel egy poharat üríteni? Biztosítom, hogy e pezsgő nagyon kitűnő.

Lind. (Holmhoz.)

A mit ön mond, nagyon fáj. E környék, mely Tjäldének annyit köszönhet - hálátlansággal jutalmazza?

Holm. (Halkan.)

Soha sem lehet föltétlenül bizni benne.

Lind.

Valóban nem? Mégis ép most hallottam magasztaltatni.

Holm.

Ön félreért. Én azt mondom, ha addig, míg viszonyai...

Lind.

Viszonyai?... Irigység az egész! Nagyon sokszor megrágalmazták azt, kit vállalkozó szelleme a tömeg fölé emel.

Holm.

Oh nem, - hisz nem is állítottam, hogy valami nagy...

Lind. (Kissé boszusan.)

Elhiszem... (Eltávozik.)

Jacobsen. (Tjäldével koczcintott.)

Uraim!

Knutzon. (Elhaladva Holmhoz.)

Hát még ez az otromba tuskó is beszél... (Lind elé áll.) Consul ur! remélhetem a szerencsét, önnel egy poharat üríteni? (Többen fönnhangon beszélnek, hogy Jacobsen szava ne hallassék.)

Jacobsen. (Erős stentorral.)

Uraim! (Csend - szünet - aztán rendes hangján.) Engedjenek meg, hogy egyszerü ember létemre, ez ünnepélyes alkalmatosságnál egy pár szót én is szólok. Én mint fiatal s nagyon szegény suhancz kerültem Tjälde házához, de ő kivett engem a pizsokból (Nevetés.) s most, uraim! az vagyok... az... a mi vagyok. Ha van itt valaki, a ki Tjäldéről beszélhet, az én vagyok, mert én ismerem őt, s elmondhatom, hogy derék ember.

Lind. (Tjäldéhez.)

Gyermekek, részegek...

Tjälde. (Nevetve.)

Igazat beszélnek.

Jacobsen.

Sokan vannak, a kik dicsérik, sokan a kik gyalázzák... S neki is lehetnek hibái, de vannak is; de ha már ily uri társaságban vagyok, kimondom, hogy vigyen el engem az ördög, ha nem sokkal jobb, mint a hogy e gaznép megérdemlené.

Tjälde.

Na - elég, Jacobsen!

Jacobsen.

Elég?... Hogy is ne? Hátra van még egy felköszöntés, melyről mindnyájan megfeledkeztünk, habár jól ettünk, jól ittunk. (Nevetés.)

Falbe. (Tapsol.)

Bravo!

Jacobsen.

Nincs mit nevetni, mert én poharamat a háziasszonyért akarom üríteni, a mi még eddig nem történt...

Lind.

Bravo!

Jacobsen.

Milyen asszony, milyen anya!... igen, én csak azt mondom, a mi igaz; ime, ellát mindnyájunkat, habár beteg is; az ő vállán nyugszik itt minden teher, s egy panaszos szót se ejt. Áldja meg őt az isten, s ezzel punctum.

Többen.

A háziasszony éljen!

Pram.

Derekasán volt - nagyon jól volt, Jacobsen! (Kezet szorít vele. Lind is odalép, Pram alázatosan elhuzódik.)

Lind.

Koczczinthatok önnel, Jacobsen?...

Jacobsen.

Nagyon megtisztel... én egyszerű ember vagyok.

Lind.

De derék ember!... Az ön egészségéért!... (Isznak. - A verandánál e perczben egy bárka köt ki. Hat matróz áll föl benne, s őt az evező lapátot úgy tartja »vállhoz«, mint a hadihajók legénysége szokta. Sannäs a kormánynál áll a lobogó alatt.)

Holm. (Suttogva.)

Tjälde tudja, mit csinál, ha Jacobsent is meghívja.

Knutzon. (Szintugy.)

Nézze csak a bárkát, a bárkát!...

Ring.

Hja, Tjälde érti a dolgot, érti...

(A nők jobbra a lépcsőn feljönnek.)

Tjälde.

Uraim!... a válás órája közelg... ott jönnek a nők, hogy a mi drága vendégünktől elbucsuzzanak. Vegyük még egyszer utoljára körül, őt - a mi fejedelmünket... s fejezzük ki hálánkat, tiszteletünket egy háromszoros hurráhhval!... hurráh!

Mind.

Hurráh!.. hurráh!.. hurráh!

Pram. (Negyedszer egyedül.)
Hurráh!...

Lind.

Köszönöm uraim!... Az idő rövid, s így csak arra szorítkozhatom, hogy mindnyájuknak egy rövid isten hozzád-ot mondjak. Asszonyom! éljen boldogul! ... Nagyon sajnálom, hogy nem hallotta a felköszöntést, mely önre mondatott. Köszönöm szíves vendégszeretetét, s bocsánatot kérek, hogy annyi alkalmatlanságot okoztam önnek. Éljen boldogul kisasszony! Nagyon sajnálom, hogy nem lehetett szerencsém közelebbről megismerni... Ön nagyon kedvesnek látszik!... Ha azonban ismét a fővárosba jön...

Signe.

Akkor kedves nejeénél okvetlenül teszem tiszteletemet.

Lind.

Nagyon fogunk örvideni... Szívesen látjuk... (Walburghoz.) És ön kisasszony?... ön, ugy látszik, roszul van.

Walburg.

Igen!... még.

Lind.

Oly nagyon komoly. (Az nem felel, egy kissé hidegölve.) Isten önnel, kisasszony!... (Hamarhoz.) Isten önnel!...

Tjälde.

Hamar, lovashadnagy.

Lind.

Ah, ön az... ön beszélt nekem a lóról... a vő... bocsásson meg, hogy nem...

Hamar.

Nem tesz semmit!

Lind.

Isten önnel!...

Hamar.

Szerencsés utat, consul ur!

Lind. (Holmhoz hidegen.)

Isten... önnel... uram!...

Holm. (Nagy udvariassággal.)

A legszerencsésebb utat!

Lind.

Isten önnel, vámellenőr ur!

Pram. (Kézét kezében tartja, valamit mondani akar, de nem bir szólni... végre.)

Engedje megköszönnöm, hogy... hogy... engedje megköszönnöm, hogy... hogy...

Lind.

Ön minden bizonynyal derék ember!...

Pram. (Megkönnyebbölve.)

Nagyon örvidék, hogy az vagyok!... Köszönöm!...

Lind. (Knutzonhoz.)

Isten önnel!...

Knutzon. (Gyorsan.)
Knutzon...

Pram.
Cz-vel...

Lind. (Knudsenhez.)
Isten önnel...

Knudsen.
Knudsen...

Pram.
Sz-szel.

Lind. (Falbehez.)
És...

Falbe.
Falbe, Falbe, ügynök.

Lind.
Isten önnel, ügynök ur!... (Ringhez.) Nagyon örülök, hogy consul urat ily jó egészségben láthattam.

Ring. (Mélyen meghajlik.)
Nem különben - nem különben!...

Lind.
Isten önnel, lelkész ur!

Lelkész. (Kezét fogva, kenetteljesen.)
Megengedi consul ur, hogy szerencsét és áldást kívánjak önnek?...

Lind.
Köszönöm. (Szabadulni igyekszik.)

Lelkész.
Külföldi utjához, a vészes tengeren, consul ur...

Lind.
Köszönöm. (Mint fent.)

Lelkész.
S megengedi, consul ur, hogy üdvözljem visszatérését?

Lind.
Köszönöm!... ezerszer köszönöm!!... (Megint.)

Lelkész.
Visszatértét az édes hazába, ez országba, a mely önben...

Lind.
Bocsásson meg lelkész ur, de az idő halad...

Lelkész.
Engedje meg, consul ur, hogy köszönetet mondjak e napért, az együtt töltött órákért, az...

Lind.
Szót sem érdemel... isten önnel! (Jacobsenhez.) Isten önnel, Jacobsen, isten önnel!...

Jacobsen.

Isten áldja, consul ur! Én természetesen csak egyszerű ember vagyok, de azért ép úgy kívánhatok önnek szerencsés utat, mint a többiek.

Lind.

Ugy van, Jacobsen... Isten veled Finne!... egy szóra!... azt mondád, hogy Berent az ügyvéd!... (Félre vonja.)

Tjälde. (Hamarhoz.)

Nos... az üdvözlővést el ne feledd!... (Hamar el akar.) Várj hát, míg a bárka elindul... Megint ügyetlenkedni akarsz!... (Távozik.)

Hamar.

Nem... ha még tovább is türöm!...

Tjälde. (Lindhez, kivel kezét szorít.)

Isten önnel, consul ur!... (Halkan.) Senki sem tartozik e látogatásért annyi hálával, mint én!... Ön ért engem.

Lind. (Egy kissé hidegen.)

Szót sem érdemel... consul ur!... Szerencsét kívánok üzletéhez!... (Melegebben.) Isten önökkel!...

(A szolga, ki már rég kalap levéve áll, uti készleteit Sannásnak nyújtja. Lind a bárkába lép.)

Mind.

Isten önnel, consul ur! isten önnel!

Tjälde.

Még egyszer hurrah!...

Mind.

Hurrah!... (Ágyudörgés. A bárka elindul, valamennyien kendőiket lobogtatják.)

Tjälde. (Gyorsan előre jön.)

Nincs zsebkendőm... Az az ostoba elvitte... (Walburghoz.) Hát te mért nem intesz kendőddel?

Walburg.

Mert nem akarok.

Tjälde. (Végig nézi, de nem szól, aztán mindkét kezébe asztalkendőt vesz, s erősen rázva kiált.)

Isten önnel!...

Signe.

Kísérjük el a hajót a földnyelvig!

Mind.

Helyes, helyes!... (A lépcsőn lesietnek.)

Tjälde. (Visszajön.)

Jönni láttam az ügyvédet...

(Walburg a jobboldali ajtón el. Tjälde előre jön, az asztalkendőket az asztalra dobja, s egy székbe roskad.)

Ah... ah!... de ez már az utolsó volt... nem akarom többé... soha... soha!... (Kimerülten fölkel.) Valóban, az ügyvéd!...

(A függöny legördül.)

Változás.

(A változás a leggyorsabban történik. Balra egy irodai nagy asztal, rajta kereskedelmi könyvek, papirosok; jobbra kandalló, de oly magas, hogy rátámaszkodni lehessen. Kissé az előtérben, a kandalló mellett egy támlány. Az előszínen jobbra asztal, rajta íróeszközök. E mellett két támlány. Egyik az asztalnál, másik e mellett. A nagy asztal két oldalán ablakok, a kandallóval szemben ajtó, mely a többi irodába vezet. Csengetyűszár. Az ajtónál két felől székek. Balra, egészen hátul csigalépcső, fel a hálósobába.)

1-ső jelenet.

Tjälde, Berent.

(A háttérből.)

Tjälde. (Komolyan.)

Bocsásson meg, hogy ide vezetem. Ma társaság volt nálam, s a felső szobák kissé rendetlenül vannak.

Berent.

Már hallottam, hogy ma társaság volt önnél.

Tjälde.

Lind, a consul, Cristianiaból.

Berent.

Ugy!

Tjälde.

Kérem, foglaljon helyet!

Berent. (Kalapját s felsőjét az ajtó melletti székre teszi, aztán csendesen előre jön s az asztal melletti székre ül, és zsebéből irományokat vesz ki.)

Tjälde. (Mellé ül, s egykedvűleg nézi).

Berent.

Tehát arról van szó, hogy helyes kiindulási pontot találjunk, a melyből aztán az értékeket, a határozott értékeket megállapíthassuk.

Tjälde.

Ugy van.

Berent.

Hogy ezt elérjük, először is egy oly üzletet kell vizsgálnunk, mely legszétágazóbb, s mely a sajátosság legtöbb nemével bír.

Tjälde.

Kétségkívül.

Berent.

E tekintetben az ön első helyen áll. Nem lesz kifogása az ellen, ha tehát azt bonczkés alá vesszük?

Tjälde.

Nem, legkevésbé sem!

Berent.

Megengedi aztán, hogy az egyes tételekre nézve kérdéseket s megjegyzéseket tehessek?

Tjälde.

A mint tetszik.

Berent.

Tehát hogy elkezdjük... vegyük mindjárt a közelebb eső ingatlanokat... ezekből az egész vidékre nézve következtetést vonhatunk. Tehát például: a mjölstadi erdő... ezt ön, mint látom, 84,000 species értékben vette föl.

Tjälde.

Fölvehettem volna 100,000-ben is - csak hogy az efféle felszámításoknál a bekövetkező gyors értékesítés szükségét is számba kell venni.

Berent.

Bekövetkező... e helyett: elkerülhetlen... Egészen az ön véleményén vagyok. Ez esetben azonban ezen erdő értéke egy kissé föl van csigázva.

Tjälde.

Ugy?... (Közönyösen.)

Berent.

Ön 50,000 speciesen vette.

Tjälde.

Igen ezelőtt 4 évvel. Akkor az erdők nagyon olcsón keltek.

Berent.

Aztán több mint 100,000 speciesáru fát kivágatott.

Tjälde.

Ki mondta azt?

Berent.

Holst consul ur.

Tjälde.

Holst azt nem tudhatja.

Berent.

Ovatosnak kell lennünk.

Tjälde.

Természetesen. Az én bevallásom biztos vizsgálódáson alapszik.

Berent.

Abban nem kétkedem; de azért a számítás tulhajtott lehet.

Tjälde.

A mostani alacsony árak alapul még sem vehetők... mert ezek természetellenesek.

Berent.

A bankok azonban kénytelenek kiindulási pontul ezeket venni, e tekintetben már egy véleményre jutottunk.

Tjälde.

Ugy van, különben is ez értékszabás rám nem tartozik, hanem azok, kiket közelebbről érint - tiltakozni fognak.

Berent. (E közbeszólásra nem figyelve.)

Azt hiszem tehát, hogy e 84 ezeret leszállíthatjuk 50,000-re.

Tjälde.

50,000-re (Nevet.) csak tessék!

Berent.

Ez arány szerint a Star erdőt alig tehetjük többre 20,000 speciesnél.

Tjälde.

Bocsánatot kérek, de - bár mint megjegyzém én rá nézve egészen közönyös - mit akar ön e leszállítással.

Berent.

Szándékom az, hogy eladás esetén a bankok kárt ne szenvedjenek, ép ezért veszem a mai legalacsonyabb árakat.

Tjälde.

Bátor vagyok megjegyezni, hogy hasonló eljárás mellett, az egész partvidék tönkre jut.

Berent. (Mosolyog.)

Azt majd meglátjuk.

Tjälde.

Rám nem tartozik, de maguk a bankok el vannak készülve erre?

Berent.

Bankokat eddig semmi veszély nem fenyegeti. Ha azonban működésüket folytatni akarják, szükséges, hogy a jó hitelüt a szédeltől megkülönböztetni tudják.

Tjälde.

Én csak figyelmeztetni akartam, miután ön szives volt véleményemet kérni.

Berent. (Meghajtja magát.)

A hajógyárat összes készülékeivel ön 60,000-re tette.

Tjälde.

Ugy van, az épülőfélben levő két hajóval együtt.

Berent.

Melyeknek azonban ily bevérgzetlen állapotban, vevőjük nehezen akad.

Tjälde.

Az hiszi?

Berent.

Ön jobban tudja mint én, hogy most az emberek nagyon tartózkodók.

Tjälde.

Lehetséges... azonban hadd készüljenek el a hajók, azalatt az idő jobbra fordul.

Berent.

Nekünk azt kell vennünk, a mi megvan, s nem azt, mi csak lesz, ép ezért a hajógyárat készülékeivel együtt alig becsülhetjük többre 40,000-nél, s azt hiszem, hogy még ezt is magasnak találják.

Tjälde.

Képes lenne ön ily gyárat, ily berendezés- és előnnyel előteremteni, én bárhol legyen az, szivesen adok érte 40,000-et, s meg vagyok győződve, hogy 20 ezer tiszta nyereségem lesz, különösen ez üzletnél.

Berent. (Meghajtja magát.)
Megengedi, hogy folytassam?

Tjälde.
A mint tetszik... Kezdek kíváncsi lenni, vagyonomat az egészen új világításban megismerni.

Berent.
A mi ezenkívül még nekem nagyon tulbecsültnek látszik, az azon ingatlan, a melyen most vagyunk, azaz ennek szántóföldjei, kertjei, házai, tárházai, rakodói - nem is szólva a sorházról s a gyárról, melyekre később visszatérek. Üzleti szempontból tekintve is az egész - úgy tetszik - túl van becsülve, mert mint ilyen, értékkel csak nagy tőkére nézve bírhat.

Tjälde.
Valóban úgy van.

Berent.
Azonban ily vevője alig akad. S a nagy tőkén kívül, még az ön rendkívüli és sokoldalú képességeivel is birnia kell, különben rá nézve mindez nagy részben, vagy talán egészben is értéktelenné válik.

Tjälde.
Nos - s tovább?

Berent.
Ehez járul még, hogy a lakházak fényüzése, eltekintve a többi teljesen fölösleges épületektől, eladásra kerülve, a becsárat sem fedezi. Megtörténhetnék, hogy e birtokot egy földmivelő venné meg, s ez a legvalószínűbb.

Tjälde.
Engem tehát ön már ki is dobott innen?

Berent.
Számításaimból én az eladást ki nem hagyhatom.

Tjälde. (Fölemelkedik.)
S körülbelül mennyire becsüli ön az egészet?

Berent.
Kevesebbre felénél, azaz -

Tjälde.
Bocsásson meg, hogy kimondom azt, mit eddig elfojtva tarték. Másnak tulajdonába így betörni, s azon ürügy alatt, hogy véleményét kérjük, papiroson, ily fölvetésekkel megrabolni - szemtelenség.

Berent.
Én nem értem önt... én csupán kiindulási pontot keresek e birtok értékének megállapítására - s ön maga mondá, hogy ez önt nem érdekli.

Tjälde.
Semmi esetre!... De még akkor is, ha - úgy szólván - csak tréfából történnék, még akkor sem szabad egy becsületes embernek jóakarattalag előterjesztett fölvetéseivel, mint megbízhatatlan csalfasággal bánni el.

Berent.
A dolgok értéke felől most nagyon eltérők a nézetek, csupán ezt látom ebből és semmi más.

Tjälde.

De nem birja fölfogni, hogy ez annyi, mint testemen az elevenbe vágni? Hosszas fáradsággal szereztem e birtokot, apródonként, kitartó munkálkodásom építé, s rendkívüli erőfeszitésem tartá fönn a legborzasztóbb viszonyok között... s szeretteim, családom szentelte meg... s forrasztá össze életemmel.

Berent. (Meghajolva.)

Mindezt föl birom fogni - a sörházat ön...

Tjälde.

Nem, nem engedem meg, hogy folytassa. Válaszszon ön számításai kiindulási pontjául más birtokot, s hozzá oly tanácsadót, a ki az ön különös felfogásával a helyzetről - inkább egyetért.

Berent. (Hátradőlve.)

Kár!... A bankok önnek megjegyzéseimre adott válaszaiból hasznót huzhattak volna.

Tjälde.

Elküldte mérlegemet a bankoknak?

Berent.

Igen, még pedig Holst s az én észrevételeimmal.

Tjälde.

Ez tehát kiszámított megrohanás volt? Azt hittem, hogy becsületes emberrel van dolgom.

Berent.

A bankok vagy én, én vagy a bankok, tökéletesen mindegy, miután képviselőjük vagyok.

Tjälde.

E példátlan vakmerőséget azzal kimenteni nem lehet.

Berent.

Minden percz drága... A bankoknak a többi pénzintézettel értekezniük kell.

Tjälde.

Az én bevallásom tehát Christiniában értekezések tárgya lesz, és pedig beleegyezésem nélkül, sőt akaratom ellenére?

Berent.

De hisz ön szives volt azt kiindulási pontul följánlani.

Tjälde.

Igen itt, e pillanatban s önnek. Ön tehát ajánlatomat eleve fölhasználta.

Berent.

Ön ma délelőtt megígérte, hogy a közjó érdekében bennünket fölvilágosit, de mi nyújthatna nagyobb fölvilágosítást, mint saját számítása.

Tjälde.

Ez eljárás egy neme a betöréses tolvajságnak. Ön nekem ezért felelni fog.

Berent.

Indítványoznám, hogy kerüljünk minden keményebb kifejezést, legalább egyelőre, s inkább a beküldött bevallások következményeire gondoljunk.

Tjälde.

Erre kettőnk közül egynek nem sokára alkalma lesz.

Berent.

Talán a Lindháznak is.

Tjälde.

Tehát az ön s Holst megjegyzéseivel kísért számvetésem neki is eléje terjesztetett. Ő is meg van hiva az értekezletre?

Berent.

A mint az erős ágyuzás a helyzetre világot vetett, jónak láttam a bankokat ez iránt utasítani.

Tjälde.

Ön tehát kémkedett? Ön meg akarja kísértetni összeköttetéseimet aláásni.

Berent.

E szerint ilyen az ön helyzete, mivel ön fél?

Tjälde.

Itt most nem az én helyzetemről van szó, hanem az ön magaviseletéről.

Berent.

Azt vélném, hogy maradjunk a dolognál... A sörházat ön -

Tjälde.

Elég!... Az ön viselete oly példátlanul álnok, hogy én mint egyenes ember, kénytelen vagyok minden további tárgyalást megtagadni. Én - mint mondtam - csak becsületes emberekkel szoktam érintkezni.

Berent.

Azt hiszem, hogy ön a helyzetet rosszul fogja föl. Ön a bankoknak annyival tartozik, hogy méltán követelhetnek öntől kimutatást. Így tehát ebben lelje ön magyarázatát annak, a mit azzal tenni fogunk.

Tjälde. (Önuralommal.)

Lehetséges, hogy itt félreértés forog fönn, a mi abból is látszik, hogy ön bizonyos körülményt nem ismer: azt t. i. hogy az én összeköttetésem a bankokkal m e g s z ü n t ... Nincs szükségem többé rájuk.

Berent.

E félreértés okozta mindenesetre azt is, hogy a bankoknak az ön helyzetéről alkotott véleménye a Lindházzal is minél előbb közöltetik. Ugy vélem tehát, jó lesz, ha ön e véleményt megismerni igyekszik, hogy a hol talán érdekei kívánnák, ellensúlyozhassa.

Tjälde. (Megfontolás után.)

Rajta hát!... De ne az egyes tételeket, hanem röviden az eredményt...

Berent. (Az iratokban lapoz.)

Az eredmény röviden az, hogy ön cselekvő vagyonát 454,000 speciesben vette föl, míg szerintem az csak 203,000 species.

Tjälde.

Ön tehát ezáltal adósságaimat 150,000-re növeszti.

Berent.

Megjegyzendő, hogy adósságainak fölszámítása sem egyezik meg az enyémmel.

Tjälde. (Nyugodtan.)

Az érthető. Például a Müller-féle tömegből eső osztalékot... egymástól eltérőleg számítottuk föl?...

Berent.

Hibásnak azonban csak egyik mondható, ha a tömeg csak 10%-ot juttat, holott ön...

Tjälde. (Félbeszakítja.)

Hogy felfogásaink a dolgok értékéről csakugyan s feltűnően elűtők, ne ismételjük. Mit vesztek a Müller-féle tömegnél az ön számítása szerint?...

Berent.

50,000 speciést. A mi a többi három tömeget illeti, p. o. a Sanne-félét, ennél...

Tjälde.

Ne részletezzük. Adósságom összesen?...

Berent.

Várjon egy perczig... Az ön adóssága összesen, az ön számítása szerint 350,000, szerintem azonban 400,000, azaz pontosan: 396,860.

Tjälde.

Fedezetlen tehát...

Berent.

Fedezetlenül marad körülbelül 197,000, vagy kerekszámban 200,000 species.

Tjälde.

Nagyon jól van, csak beszéljünk kerekszámban!

Berent.

Az én s az ön számvetése között tehát különbség az, hogy ön 124,000-et mutat ki fölöslegül, míg én fedezetlenül 200,000-et találtam.

Tjälde.

Nagyon lekötelez... Tudja minő eszmét kelt mindez bennem?...

Berent. (Megnézi.)

Tjälde.

Mintha egy örülttel lenne dolgom.

Berent.

Erre már én gondoltam. - Franciaországban levő fakészletét nem vehettem föl, mert azt ön elfeledte ide szállítani. Pedig ez a helyzeten némileg javított volna.

Tjälde.

Szükségtelen!... Arról hogy önnek sem belátása, sem szive nincs, sokat hallottam, de ön hírével is rosszabb. Nem tudom, miért nem mutattam önnek már régen ajtót, de im most megteszem.

Berent.

Az nem sokára mindkettőnk számára nyitva lesz. Előbb azonban a tömeg átadásáról a törvényszéket kell értesítenünk.

Tjälde.

Ha ha ha!... Tudja ön, hogy távirati uton e pillanatban annyit kaptam, hogy nem csupán ideig óráig vagyok fedezve, hanem mindent rendezhetek?

Berent.

A távirat nagyon szép találmány, s mindenkinek nyitva áll.

Tjälde. (Egy kis gondolkodás után.)

Mit akar ezzel mondani?

Berent.

Az előbbi ágyudörgés engem is sürgönyözni kényszerített. - Lind ur még a hajón megkapja háza sürgönyét, s az ön által kért összeg aligha a pénztárban nem marad.

Tjälde.

Ez lehetetlen, ezt ön nem merészelhette.

Berent.

Ugy van, mint mondtam.

Tjälde.

Adja ide számvetésemet, még egyszer meg akarom vizsgálni. (El akarja venni.)

Berent. (Kézét rátéve.)

Engedelmet kérek!

Tjälde.

Ön merészné azt erőszakosan megtartani?

Berent.

És zsebembe tenni... (megteszi) egy bevallás, keltezve és aláírva, nem csekély fontosságú okmány.

Tjälde.

Ön engem el akar veszteni, el jogilag, s el erkölcsileg!

Berent.

Ehez már ön rég hozzáfogott. Én ismerem az ön helyzetét. Körülbelül egy hó óta levelezek bel- s külföldi házakkal, melyekkel ön üzleti viszonyban van.

Tjälde.

Mily ravasz ármánykodásnak lehet kitéve egy becsületes ember! Egy hó óta kémektől környeztetni... Belopóznak házamba, s kilesik viszonyaimat, (kitör) de szét fogom tépni a hálót... Megtanítom önt, mit tesz egy köztisztletben álló céget rágalmakkal tönkretenni!

Berent.

E köztisztletben álló cég, a mint látom, már három év óta meg van ingatva. Az óta, hogy ön Müllerrel összeköttetésbe lépett. Csak szédelgő szövetkezik szédelgővel.

Tjälde.

Majd ha üzletemberrel beszélek, megkísérlem magyarázatát adni, mért léptem Müllerrel üzleti viszonyba, de önnek nem.

Berent.

Elég a phrázis!... Lászon hozzá, hogy magát minél előbb fizetéseképtelennek nyilvánítsa.

Tjälde.

Ha, ha!... miért?... mert ön egy darab papiroson engem tönkrejuttatott.

Berent.

Oh tudom, hogy egy hónapig még el tudna tengeni, de saját érdekében, s különösen mások érdekében nem adhatok jobb tanácsot önnek, mint hogy azonnal csődöt mondjon. Utazásom célja ennek eszközlése.

Tjälde.

Végre kimondta tehát!... S ön mégis becsületes arczczal és úgy állott elém, mint kinek egyetlen célja fölvilágosítást nyerni... A szilárd üzleteket a szédelgőktől megkülönböztetni kívánják... s erre hizelegve az én tanácsomat kérte!

Berent.

Ugy van. De itt e környéken nincs más szédelő, csak ön, s azok, kik önnel összeköttetésben vannak.

Tjälde. (Csillapodva.)

Ön tehát azon rejtett szándékkal lépett házamba, hogy engem tönkre tesz.

Berent.

Ismételnem kell, hogy e tönkrejutott háznak feje nem én vagyok, hanem ön.

Tjälde.

S nekem ismételnem kell, hogy e ház csak az ön agyában van tönkrejutva. Egy hó alatt sok történhetik, s már többször is tudtam kivezető utat találni.

Berent.

Azaz a hazugságok örvényébe mélyebben süllyedni.

Tjälde.

Ezt csupán üzletember ítélheti meg. Ha ön értene hozzá, azt mondanám: adjon 100,000 speciést, s megmentek mindent és mindenkit. Ez méltó feladat volna oly lángészhez mint ön; s nevelné hirnevét, hogy éles tekintete a dolgok fenekére látott; mert ez által több mint ezer munkás jólétét mentené meg, s e vidék áldásos jövőjét biztosítaná.

Berent.

Nincs étvágyam e csalétekre!

Tjälde.

Azt hiszi, hogy önt akarom rábeszélni!? Nem... ez éppen az, mit oly lángészű üzletember, mint Lind, az első perczben megértett, s az ön szerencsétlen közbejötté nélkül meg is tett volna. De ez még megtörténhetik, újra föl fogom keresni.

Berent.

Külföldre utazott.

Tjälde.

Azonnal utánna indulok.

Berent.

E nagy sietség valószínűleg felkölti gyanuját, különösen azok után, miket az óta tapasztalt.

Tjälde.

Attól nincs mit félni.

Berent. (Komolyan.)

De igen, van mit félni. Tőle most 100000 speciést kicsalni egyértelmű a csalással, különben is téved ha azt hiszi, hogy még most is megtenné.

Tjälde. (Meggondolás után.)

De igen... Ő gyorsan határoz, ... s aztán kibuvót keres. Én jól ismerem őt... De ön ezt nem teszi. Megmagyarázzam önnek, hogy 100000 species elég volna, hogy e nagyszerű üzlet ismét talpra álljon? Három hó alatt a veszteséget kiheverhetjük... ez világosabb a napnál...

Berent.

Igen, hogy ön egyik csalódásból a másikba rohan. Ezt tette ön hónapról hónapra már három éve.

Tjälde.

Mert az árak három év óta egyre lejjebb szálltak... az borzasztó volt!... de most már a válsághoz értünk, most már jobbra fordul...

Berent.

Idén... ezzel ámitotta ön magát szünetlenül.

Tjälde.

Nem, nem... így gondolkozik minden eszes kereskedő.

Berent.

Minden szédelő!

Tjälde.

Ne vigyen a kétségbeesésig!... Tudja ön, mit állottam én ki e 3 év alatt, ... tudja ön, mire volnék képes?...

Berent.

Még több hazudságra.

Tjälde.

Vigyázzon!... Ugy van, igaz... az örvény szélére jutottam, de az is igaz, hogy e három év alatt mindent megtettem, mire ember képes, hogy e süppedékből kivergődjem. Elmondhatom, hogy óriási erővel küzdöttem... Ezért tehát megérdemlek egy kis jutalmat is. Ön föl van hatalmazva, önnek hisznek!... Lásza be most, mily küldetése van önnek... ne kívánja, hogy én tanítsam meg rá!... Igen... hisz önre nézve is borzasztó lesz, ha száz meg száz ember szükségtelenül tönkre jut.

Berent.

Kérem, végezzünk már valahára!

Tjälde.

Nem - inkább kárhozzam el, mintsem egy ily küzdelmet oly örült átadással végezzek!

Berent.

Mivel akarja hát végezni?

Tjälde.

Nincs oly kivezető út, a mit én már - óh ezerszer is meg ne hánytam-vetettem volna; én tudom mit kell tennem!... E nyomorult kis város gunyakacaja, az egész partvidék káröröme nem fog hozzám érni.

Berent.

De hát mit akar ön?

Tjälde.

Majd meglátja. (Egyre izgatottabb.) Semmi áron sem akar rajtam segíteni?

Berent.

Nem.

Tjälde.

Tehát ön engem kényszeríteni akar, hogy magamat még e percben fizetéseképtelennek nyilvánítsam?

Berent.

Igen.

Tjälde.

Ördög és pokol!... Ön merészli azt?

Berent.

Igen.

Tjälde. (Az izgatottság annyira erőt vesz rajta, hogy hangja fátyolozott lesz.)

Ön nem ismeri a kétségbeesést. Ön nem tudja, minő életet éltem én!... Most már azonban a válponthoz jutottam, és ime itt van, előttem áll azon ember, aki engem megmenthetne, de ki azt tenni nem akarja!... osztozzék tehát sorsomban ő is!

Berent. (Székében hátra dőlve.)

Ez nagyon tragikusan hangzik!

Tjälde.

Hagyjon föl a tréfával... könnyen megbánhatja! (Bezár minden ajtót, azután a nagy asztalból egy revolvert vesz ki.) Mit gondol, mióta tartom készen itt e fegyvert?

Berent.

A mint gyanitom, azon nap óta, a melyen vette.

Tjälde.

S mi célra vehettem?... Azt hiszi ön, hogy én, ki e város fejedelme, s a partvidék legnagyobb embere valék, a bukás szégyenét elviselem.

Berent.

Viseli ön azt már régen.

Tjälde.

Öntől függ engem tönkre tenni, vagy megmenteni. Önök engem úgy rohantak meg, hogy ön nem érdemel kiméletet... őket pedig megvetem. Küldjön azonnal utasítást, hogy 70,000 speciést fölvehessek - többre nincs szükségem - de egy évre, s kamat nélkül, akkor mentve leszünk. Határozzon! gondoljon családomra, régi cégemre, s mind azokra, kik velem együtt buknak el; de gondoljon saját családjára is, mert ha nem teljesíti, mit követelni jogom van, e szobát élve nem hagyjuk el!

Berent. (A revolverre mutatva.)

Az az ízé... meg van töltve?...

Tjälde. (Fölhuzza a sárkányt.)

Arról ráér meggyőződni... most azonban feleljen!

Berent.

Indítványozok valamit... lőjje ön meg előbb - magát, s csak azután engem.

Tjälde. (Hozzá lép, s a pisztolyt homlokának szegezi.)

Ez ostoba tréfának véget vetek én mindjárt!...

Berent. (Föláll, zsebéből iratot vesz ki, s szétbontja.)

Im itt van a csödmegnyitás iránti kérvény. Ha ez okmányt aláírja, csak azt teszi, a mivel hitelezőinek, családjának és önmagának tartozik; engem s magát agyonlőve, egy erőszakos igazságtalansággal tetézi többi igazságtalanságait. Tegye le azt a pisztolyt, s vegyen egy tollat.

Tjälde.

Soha!... A mit tenni akarok, régen megfontoltam, de most ön is követni fog!...

Berent.

Tegyen tehát, a mit tetszik... de fenyegetéseivel hazudságra birni soha sem fog.

Tjälde. (Ki ez alatt pisztolyát leereszti, újra fölemeli és céloz.)

Tehát!

Berent. (Egyenesen hozzá lép, merőn szemébe néz, mialatt Tjälde pisztolyát önkénytelenül leereszti.)

Higgyen nekem!... Én jól tudom, hogy az, ki a hazugság s félelem miatt lelke mélyében oly soká remegett, az sokat föltehet magában, de semmit sem mer. Ön ezt nem meri!

Tjälde. (Dühhel.)

Majd megmutatom hát! (Visszalép, s újra fölemeli pisztolyát.)

Berent. (Követi.)

Vessen már véget e lármának s szálljon magába, ismerje el mit cselekedett, s azután hallgasson.

Tjälde.

Nem, inkább a poklokra szálllok, de te is.

Berent.

És a pejkon?

Tjälde.

A pejkon!?

Berent.

Igen... azt a parádés lovat értem, melyen ide vágtatni láttam, a mint a Müller-féle tömeg árveréséről visszatart. Lövesse magát agyon e lovon, mint egyikén legutóbbi s legnagyobb hazudságainak. (Csöndesen, közeledve.) Vagy a mi jobb lesz, - ha képes még reá, dobja el magától a hazudságot - akkor e tönk sokkal több áldást hoz önre, mint a gazdagság tevő.

Tjälde. (A pisztolyt elejti, s könnyekben törve ki, a székbe roskad.)

(Csend.)

Berent.

Ön e 3 év alatt a legszörnyűbb harcot harcolta végig. Alig van azok közül, kiket ismerek, egyetlenegy, ki képes lett volna megtenni azt, mit ön véghez vitt. Azonban ön e harcban elveszté önmagát. - Ne riadjon vissza ön a csődtől, s a vele járó gyötrelmekről. Ha ön lelkét csak egyedül ez könnyítheti meg.

Tjälde. (Arczát kezébe rejtve zokog.)

Ah ah...

Berent.

Kötelességem teljesítéséért ön engem szitkokkal illetett. Erre válaszom az, hogy megbocsátok. (Csend.) Most pedig fontolja meg helyzetét, s a vésznek nézzen szemébe úgy, mint férfiu.

Tjälde. (Mint elébb.)

Oh!...

Berent.

Szive mélyében be kell vallania, hogy megeléglé már, s hogy belefáradt - vesse tehát végét!

Tjälde. (Zokog.)

Berent. (Mellé ül.) - (Szünet.)

Nem lesz-e fölséges, ha lelkiismerete tisztaságát visszanyeri s egykor családjá körében, a szeretetteljes együttlétben csendes boldogságot talál?... a mit ezen idő alatt még csak keresni sem vágyott.

Tjälde.

Ah!... (Zokog.)

Berent.

Életemben nem egy üzletembert ismertem, s nem egy tárta ki előttem szivét. Ép ezért fel tudom fogni, mit állott ön ki e 3 év alatt - mi mindene hiányzott önnek a nyugodt álomtól kezdve, a békés étkezésig. Gyermekreire sem ügyelhetett, legfőlebb azt vette észre, hogy utjában vannak. És felesége.

Tjälde.

Feleségem!...

Berent.

Igen... neki szegénynek elég baja volt a sok vendégeskedéssel, melyek a szédelgést palástolni voltak hivatva, de melyek cselédei közül senkit sem viseltek meg annyira, mint őt.

Tjälde.

Oh az én türelmes, jámbor feleségem!

Berent.

Azt hiszem, inkább lenne ön ezentul üzletének legutolsó munkása, minthogy a kiállottakat újra kezdje?...

Tjälde.

Ezerszer, ezerszer inkább!

Berent.

Ezután arra is gondolhat, hogy mindenkivel szemben becsületes, s egyeneslelkű legyen, s ez által megtanulja ismerni az igazságot. Jőjjön írja alá!...

Tjälde. (Eléje térdel.)

Kegyelem! kegyelem! Ön nem tudja, mit kíván! - Hiszen saját gyermekeim el fognak átkozni, - tudom, mert csak az imént hallám... s azon üzletbarátim száma, kiket bukásom tönkre tesz, végtelen nagy... ők és családjaik!... Oh... és munkásaim! mi lesz belőlük!? Tudja ön, hogy 400-on felül vannak, gondolja meg, ha ezek, s ezek családja kenyerüket veszti!... Kegyelem!... Nem lehet, nem szabad aláírnom... mentsen meg, ne hagyjon el!... Bocsásson meg, hogy kényszeríteni akartam; most nézze: kérem önt! kérem s mind azok nevében, kik jóságára érdemesebbek mint én, - életemet a becsületbe és ernyedetlen munkálkodásba foglalva önnek szentelem.

Berent.

Én nem menthetem önt meg, s idegen pénzzel legkevésbé, annak teljesítése, mit ön kér - becstelenség volna.

Tjälde.

Nem, nem, nem!... Tárja eléjük egész állapotomat, helyezzen ha tetszik gondnokság alá, csak azt engedje meg, hogy valósíthassam terveimet, melyeket minden szakértő csak helyeselhet.

Berent.

Üljön le nyugodtan, s beszéljük meg a dolgot.

Tjälde. (Leül.)

Berent.

A mit ön ajánl, nem ugyanaz-e, a mit ön már 3 éve üzött? Egymásután szedte ön fel a kölcsönöket, s mire ment velük?...

Tjälde.

A körülmények, a körülmények!

Berent. (Fejét rázza.)

Ön a valót a valótlanossággal oly sokáig téveszté össze, hogy a kereskedelemnek legegyszerűbb törvényeiről is megfeledkezett. Rosz körülmények között arra számítani, hogy majd jobbak jönnek, az eredmény nem lehet más.

Tjälde. (Fontosan.)

De maguknak a hitelezőknek, tehát a bankoknak is csak előnyükre szolgálhat, ha a vállalat fönnmrad.

Berent.

A szilárd hitelű kereskedelemre a szédelgők föntartásából semmi előny nem háramlik.

Tjälde. (Még meggyőzőbb hangon.)

De hisz saját tőkéjét menti meg.

Berent.

Oh az üzletet minden bizonnyal gondnokság fogja...

Tjälde. (Reménykedve fölkel.)

Nos - tehát?...

Berent.

De elébb önnek távozni kell.

Tjälde. (Megsemmisülve.)

Távoznom kell!...

Berent.

Az üzlet, míg jobb időket érünk, természetesen saját tőkéjéből fog föntartatni, és nem kölcsönvettből.

Tjälde.

Nem kölcsönvettből.

Berent.

Bizonyára érti a különbséget.

Tjälde.

Igen, igen.

Berent.

Jól van. Fölfogja tehát, hogy ön nem tehet mást, mint ezt aláírni.

Tjälde.

Aláírni!

Berent.

Im itt az okmány! Jőjjön!

Tjälde. (Izgatottan.)

Ah! nem tehetem, nem tehetem!...

Berent.

Jól van, rövid idő múlva ez magától is bekövetkezik, s akkor a baj gonoszabb lesz.

Tjälde. (Ujra letérdel.)

Kegyelem - kegyelem! Nem mondhatok le a reményről... gondolja meg, oly küzdelem után, mint az enyém volt...

Berent.

Bocsásson, meg! Önnek nincs bátorsága a következményeket elviselni!...

Tjälde.

Ugy van, ugy, - nincs!...

Berent.

Mondja inkább, nincs bátorsága becsületes életre térni.

Tjälde.

Igen - igen!

Berent.

Ember! Ön maga sem tudja, mit beszél!...

Tjälde.

Nem... nem tudom, - de irgalmazzon!...

Berent. (Fölkel.)

Ön kétségbe van esve... Szánom önt!

Tjälde.

Nemde - nemde?... Oh tegyen próbára, kívánjon tőlem bármit... mondja ön... mondja...

Berent.

Nem, nem!... a legelső mit kívánok: írja alá!

Tjälde. (A székbe roskad.)

Ah!... Miként néztek az emberek szemébe, én, a ki mindenkivel dacoltam, s a kik bennem mind megcsalódtak!...

Berent.

Ki a meg nem érdemlett tiszteletből sokat élvezett, a megérdemlett megaláztatásból is sokat kell eltűrnie. Ez oly törvény, mely alól én önt föl nem oldhatom.

Tjälde.

De irántam mindenki kegyetlenebb lesz, mint bárki más iránt. Megérdemlem, tudom jól, de elviselni képtelen vagyok.

Berent.

Hm!... Az ön ereje csodálatra méltó, e három év küzdelme megmutatta.

Tjälde.

Legyen könyörületes!... Az ön lángesze, az ön befolyása utat nyithat.

Berent.

Igen, hogy ezt aláírja.

Tjälde.

Mit vél ön? hát ha kéz alatt kiegyezném. Hogy ha ön javasolna ily rendezést - minden jól lenne...

Berent.

Írja alá... minden percz drága!

Tjälde.

Ah!... (Ingadozva közeledik, tollat vesz és sir.) Nem mer próbára tenni. Azok után, a mit én véghezvittem...

Berent.

De igen, ha aláírta.

Tjälde. (Aláírja; busan leül a székbe, melyből Berent fölkel.)

Berent. (Fölveszi, összehajtja és elteszi.)

Ezzel most a törvényszékre sietek, aztán a távirdaállomásra. Valószínűleg még ma este összeirnak itt mindent, azért jó lesz, ha családját elkészíti.

Tjälde.

Miként tehessem azt?... Engedjen egy kis időt, legyen könyörületes!...

Berent.

Nem is tekintve mások érdekét, önre nézve jobb lesz, minél előbb. (Körül néz.) Egyelőre tehát kész vagyunk.

Tjälde.

Ne hagyjon el ön is!... ne hagyjon el!

Berent.

Most már bejöhet neje önhöz, nemde?

Tjälde. (Erőt véve.)

Igen.

Berent. (A pisztolyra.)

Ezt ime (fölveszi) nem viszem magammal. Itt merem hagyni, s ide teszem az asztalra. Ha önnek, vagy az önéinek szükségük lenne rám: értesítsenek!

Tjälde.

Köszönöm.

Berent.

Nem távozom addig a városból, míg a gonoszabbján tul nem leszünk. Ha segélyemre lesz szüksége, éjjel-nappal rendelkezék velem.

Tjälde.

Köszönöm.

Berent.

Most pedig legyen szives az ajtót kinyitni.

Tjälde. (Fölkel.)

Ah elfeledtem... bocsásson meg!

Berent. (Felöltőjét és kalapját veszi.)

Nem kívánja nejét beszólítani?

Tjälde.

Nem - egy kis időre van szükségem, míg összeszedem magamat. - A legrosszabb elérkezett...

Berent.

Azt hiszem én is, de épen ezért - (megrántja a csengetyüt).

Tjälde.

Mit akar ön?

Berent.

Mielőtt távoznám, meg akarok győződni, hogy nejét magához kéreti.

Tjälde.

Ah, ezt nem kellett volna tennie.

(Egy őrök megjelenik.)

Berent. (Tjälde-re intve.)

Tjälde.

Kérje az asszonyt... kérje meg nőmet, hogy sziveskedjék hozzám fáradni.

Berent.

Azonnal!... (Az el.) Isten önnel!... (El.)

Tjälde. (Az ajtó melletti székbe roskad.)

(A függöny legördül.)

Harmadik felvonás.

- Az iroda. -

1-ső jelenet.

Tjälde, később Tjældéné.

Tjälde. (Egyedül; - a széken ül azon helyzetben, mint a függöny lementekor, aztán hirtelen fölkel.)

Mihez kezdjek?... Ő utána jönnek majd gyermekeim,... utánuk munkásaim... s aztán mások mind... mind!... Hát ha menekülnék!?... de a törvényszék!... Oh levegőt... levegőt!... (A hátsó ablakhoz megy.) Oh mily szép idő van,... de nem nekem többé!... (Kinyitja az ablakot.) A »pejkó«!... (megfordul) Nem... nem nézhetek reá!... Mért van felnyergelve?... Ah igaz, hisz az ügyvéddel kezdett értekezés után szándékom volt... de most már mindennek vége van!...

(Egy eszmétől megkapatva, néhány lépést tesz és fölkiált.)

Igen... e lóval elérhetem a külső kikötőket, mielőtt a gőzös külföldre indulna. (Óráját nézi.) Igen, ez lehetséges!... s akkor mindenem túl vagyok. (A lépcsőn lépteket hall, megijed.) Ki az? mit akarnak?...

T-né. (A lépcsőn.)

Hivattál?...

Tjälde.

Igen. (Fürkészve.) Felülről jössz?

T-né.

Igen, kissé pihenten.

Tjälde. (Részvétellel.)

Ah te aludtál - s én fölzavartalak!

T-né.

Nem, nem aludtam. (Lassan lejön.)

Tjälde.

Nem aludtál?... (félénken.) Akkor hát... (magában.) Nem, nem merem megkérdeni.

T-né.

Mit kívánsz?

Tjälde.

Azt akartam... (látja, hogy neje a revolvert nézi.) Csodálkozol, hogy oda tettem?... Azért történt, mert utaznom kell.

T-né. (Ki a pultnál marad.)

Utaznod?...

Tjälde.

Igen. Berent, az ügyvéd volt itt, mint talán hallhatád?... (Semmi válasz.) Üzleti ügyek... azonnal külföldre kell mennem.

T-né. (Gyöngén.)

Külföldre?...

Tjälde.

Csak néhány napra. Azért add elő köpenyzsákomat, s a szükséges fehérneműt... de gyorsan!...

T-né.

Ugy hiszem, hogy köpenyzsákod még nincs kiürítve, úgy van, mint midőn tegnap megérkezél.

Tjälde.

Annál jobb!... add ide!

T-né.

Tehát azonnal indulsz?

Tjälde.

Hah!... a gőzössel a külső kikötőből.

T-né.

Akkor egy percet se veszits.

Tjälde.

Rosszul vagy?

T-né.

Igen.

Tjälde.

Régi bajod.

T-né.

Igen. - Elhozom a köpenyzsákot.

(Tjälde fölsegíti a lépcsőn.)

Tjälde.

Te szenvedsz, de majd jobban leszesz...

T-né.

Csak te lennél jobban.

Tjälde.

Mindenkinek tünni kell a magáét.

T-né. (Megáll s a lépcsőhöz támaszkodik, elbocsájtva.)

Együtt többet bírhatnánk.

Tjälde.

Az én ügyeimet te nem érted... s a tieidről beszélni nem volt időm.

T-né

Oh... nem... (Fölfelé indul.)

Tjälde.

Segitsélek?

T-né.

Köszönöm.

Tjälde. (Előre jön.)

Sejti talán?... Eh mindig ilyen... Elvette bátorságom. - De nincs választás!... De pénz is kell!... Nehány aranyam van a fiókban... (A nagy asztalhoz rohan, kinyitja, néhány aranyat az asztalon számlál - majd a lépcsőre néz, hol neje leült.) Leültél?...

T-né.

Egy kissé elgyöngültem. De most már megyek. (Fölkel és lassan fölvánszorog.)

Tjälde.

Szegény teremtés... ereje kimerült... (erőt véve.) Eh... nem... 5. 6. 8. 10. ... Ez nem elég... kell még néhánynak lenni. (Keres.) Ha ez elfogy, itt van még órám és lánczom. 20... 24... több nincs... De az iratok!... Itt ne feledjem... (kirakja.) A föld, ég lábaim alatt... de hol késik... hisz készen volt... Oh mennyit fog szenvedni... de tán kevésbé, ha távol leszek. Akkor tán könnyö-
rületesebbek lesznek hozzá is, gyermekeimhez is... Igen gyermekeim!... (Ismét erőt akar venni.) De most most, már el... el... el!... Végre itt van!... (Fönn részvétellel.) Segitselek?...

T-né.

Köszönöm!... vedd a köpenyzsákot...

Tjälde. (Elveszi azt lassan.)

Egy kissé nehezebb, mint utóbb.

T-né.

Ugy?

Tjälde.

Néhány iratot kell még beletennem.

(Az asztalhoz megy, a pénzt elteszi, s az iratokat becsatolja.)

De gyermekem, itt pénz van.

T-né. (Ki lassan előre jön.)

Igen... néhány arany, mit időnként adtál... gondoltam, szükséged lehet rá!

Tjälde.

De ez nagyon sok!

T-né. (Mosolyog.)

Magad sem tudod, mennyit adtál. ...

Tjälde.

Mindent tud!... Nanna... (Kitárja karjait.)

T-né.

Henning!... (Zokogva ölelkeznek.)

T-né. (Kibontakozik, susogva.)

Ne hívjam a gyermekeket?

Tjälde. (Mint elébb.)

Nem, nem!... ne szólj nekik, csak később!...

(Ujra ölelkeznek.)

Tjälde. (Az utitáskát fölkapja.)

Menj az ablakhoz, hogy midőn lóra ülök, láthassalak... (Sietve indul - aztán megáll.) Nanna!

T-né.

Henning!

Tjälde.

Bocsáss meg!

T-né.

Mindent!

Tjälde. (Sietve indul, az ajtóban az irodaszolgával találkozik, ki levelet hoz, átveszi, azzal.)
Berent ír?... (Fölbontja s az ajtóban olvassa, aztán az utításkával kezében előre jön, s újra olvas.) »A mint öntől távozám, lovát fölnyergelve láttam, félreértések elkerülése végett értesitem, hogy háza rendőrökkel van körülvéve. Kész szolgája Berent.«

T-né. (Az asztalhoz támaszkodva.)
Nem utazhatol?...

Tjälde.
Nem! (Leteszi a táskát, s homlokát törli.) (Csönd.)

T-né.
Henning!... imádkozzunk!...

Tjälde.
Mit akarsz?...

T-né.
Imádkozni, imádkozni!... Az ur segélyét kérni!... (Könyvekben tör ki.)

Tjälde. (Hallgat.)

T-né.
Jőjj Henning!... (Térdre hull.) Láthatod - itt emberi erő nem segít...

Tjälde.
De azt is tudom, hogy a z s e m segít.

T-né.
Ah!... Kisértsd meg egyszer... legnagyobb bajodban!

Tjälde. (Vivódik.)

T-né.
Soha sem akartad!... Hallgattál előttünk... s az Isten előtt is... nem tártad fel soha szivedet, lelkedet egyikünk előtt sem!...

Tjälde.
Elég!...

T-né.
A mit te egész nap el tudtál titkolni, elárultad éjjel... Oh az emberi ajk nem maradhat zárva!... Melletted virrasztva, láttam szenvedésed. - Most ime tudod már, miért merültem ki. Éjjel álmatlanság, s titkolózás nappal... az én szenvedésem több volt a tiédnél!...

Tjälde. (A kandalló melletti székre roskad.)

T-né.
Menekülni vágytál... Ha az emberektől futnunk kell, ki van más, a kihez fordulnánk!... Azt hiszed, hogy élnék, ha ő nem lett volna?

Tjälde.
Sirva borultam le, kértem, könyörögtem - oh de mind hiába!...

T-né.
Henning! Henning!...

Tjälde.
Mért nem áldotta meg munkálkodásomat, és küzdelmeimet? Most már mindegy!...

T-né.

Ah... így még iszonyubbtól tarthatsz...

Tjälde. (Fölkel.)

A legiszonyubb még ezután jó...

T-né.

Mert magunkban van. (Szünet.)

2-dik jelenet. Előbbie, Walburg.

(A lépcsőn mutatkozik, a hol a többit észrevéve, megáll.)

T-né.

Mit akarsz gyermekem?

Walburg. (Fölindulását fékezve.)

Szobámból rendőröket láttam házunk körül, s most pedig a törvényszék küldöttei léptek be.

T-né. (Azon székre ül, a melyről az imént férje kelt föl.)

Ugy van gyermekem. Atyád egy oly erőfeszítés után, mit csak Isten, s én láttam, minden vagyonát a törvényszéknek adta át.

Walburg. (Pár lépést tesz előre, megáll.) (Szünet.)

Tjälde. (A némaságot elviselni nem bírva.)

Rajta! elő mindazzal, mit Müller Nanna atyjára mondott!...

T-né. (Fölemelkedik.)

Azt nem fogod tenni Walburg!... Egyedül Isten a bíró!...

Tjälde.

Csak kezd el!... hisz én oly méltatlanul bántam veled!... (Megindulva.) hogy soha sem bocsáthatsz meg, hogy szeretetedet és becsülésedet elvesztettem.

T-né.

Gyermekem! Gyermekem!...

Tjälde.

Hogy haragod, szégyened nem ismer határt.

Walburg.

Atyám!... atyám!... (Az irodaajtón el.)

Tjälde. (Követni akarja, de a lépcsőnél roskadozni kezd, arra támaszkodik.)

T-né. (A székbe rogy. Hosszu szünet.)

3-ik Jelenés. Tjälde, Tjældéné, Jacobsen.

Jacobsen. (Ugy van öltözve mint előbb, csakhogy kabát helyett egy rövid vászon felöltöny van rajta. A külső irodákból jön. Tjälde csak akkor veszi észre, mikor már egészen mögötte van, ekkor két karját eléje tartja, mintha el akarná távolítani, de Jacobsen egyenesen hozzá lép s haragtól elfulladt hangon.)

Gazember!

Tjälde. (Visszahuzódik.)

T-né.

Jacobsen! Jacobsen!

Jacobsen. (Nem hallja.)

A törvényszolgákkal jöttem... a sörház könyveit, iratait lefoglalták... Az üzletet bezárták, a gyárban szintugy.

T-né.

Ah istenem!

Jacobsen.

A miért kezes lettem, kétszer annyi mint minden vagyonom. (Fojtott hangon beszél, de mely a harag s a felindulástól remeg.)

T-né.

Kedves Jacobsen!...

Jacobsen (Az asszony felé fordulva.)

Mindig mondtam neki, mikor aláíratott, hogy »hisz nekem nincs annyim, s ez nem igazság«, de ő azt felelte, hogy csak formaság az Jacobsen, - de mondtam »e formaság nem becsületes«. - »Kereskedői formaság« - mondá ő - »mindenki így tesz«... de mert, a mit tudok, tőle tanultam, bíztam benne. (Fölindulva.) És így beszélt rá mindig, egyszer mint másszor. Most már többel tartozom, mint mennyit egész életemben megfizethetnék... Megbecstelenítve kell élnem, úgy kell meghalnom... Érti ezt asszonyom?

T-né. (Hallgat.)

Jacobsen. (Tjöldéhez, ki esengve néz rá.)

Hallod? - feleséged nem tud mit felelni!... Gazember!

T-né.

Jacobsen! Jacobsen!

(Mind felindultabban.)

Jacobsen.

Önt asszonyom tisztelem, becsülöm... De ő engem arra vitt, hogy megcsaljak másokat,... s miatta sok embert tettem szerencsétlenné!... Én bennem biztak, s én bíztam ő benne. Azt mondtam nekik, hogy ő az egész vidéknek jótevője, s kötelességünk őt a nehéz időkben segíteni. S most sok szegény családnak háza, földje utána megy. S erre ő engem használt föl... Mily galád, szívtelen ember! (Tjöldéhez.) Nagy kedvem volna... de nem is tehetek mást, minthogy kezem sulyát - (meg akarja ragadni.)

T-né.

Jacobsen, értem!...

Jacobsen. (Elbocsátja.)

Igen önért asszonyom... mert önt tisztelem, becsülöm, de minő arccal álljak most azok elé, kiket szerencsétlenségbe taszítottam? Azt hiába mondom el, hogy miként volt a dolog, mert azzal nem adom vissza mindennapi kenyerüket! s hogyan kerüljek feleségem szeme elé!... (megindulva) ki annyira bizott bennem, s azokban, kikben én bíztam. S aztán gyermekeim!... s ez a legkeservesebb! - mi mindent fognak hallani! - Meghallhatják nem sokára, hogy milyen apjuk van, meghallhatják azok gyermekeitől, kiket szerencsétlenné tettem!

T-né.

Im, maga is érzi mily fájdalmas ez!... kiméljen tehát másokat, legyen könyörületes!...

Jacobsen.

Önt tisztelem, becsülöm... de mégis sanyaru dolog, hogy ezentul egy falat kenyér sem lesz házamban, mit magunkénak mondhatnánk, mert többel vagyok adós, mint mennyit egész életemben lefizethetnék. Ez sanyaru dolog asszonyom, nagyon sanyaru!... Hol lesznek ezentul szép csendes estéim, és gyermekeimé! s vidám vasárnapunk!... de tőlem is legyen mit hallania! Gazember! Óraszámra foglak üldözni!

(Tjälde iszonyodva az iroda felé menekül, honnan a gondnok két tanuval és Sannással lép be. Tjälde hátra megy s ráborul az asztalra, a belépőknek háttal van.)

4-ik Jelenés.

Elébbiek. Gondnok, a tanuk, Sannäs.

Gondnok. (Tjälde mögött.)

Bocsánat!... A könyveket s az iratokat!

(Tjälde föléled - a kandallóhoz siet, s arra támaszkodik.)

Jacobsen (Követi, suttogva.)

Gazember!

(Tjälde ismét menekül, s az ajtó melletti székre ülén, arcát kezébe rejti.)

T-né (fölkel, suttogva.)

Jacobsen! Jacobsen! (az közeledik.) Akarva, szándékosan soha sem csalt meg ő senkit! A minek ön nevezi, ő nem volt az soha, s nem is leszen - (leül.)

Jacobsen.

Önt tisztelem, becsülöm; de ha ő nem hamislelkű csaló, akkor a világon senki sem. (Sir.)

T-né (A székre visszadőlve ő is elfödi arcát. - Rövid szünet. - Ekkor a távolból moraj hallszik, mintha több száz ember hangja volna. A gondnok s a tanuk abba hagyják a vizsgálatot és összeirást, s mind figyelnek.)

T-né (Nyugtalanul.)

Mi az?

(Sannäs és a gondnok az első ablakhoz mennek, Jacobsen a hátsóhoz.)

Jacobsen.

Ezek a sörház, a gyár s a hajóműhely munkásai. (Az asszonyhoz lép.) A munka egyelőre felfüggesztetett; de ma fizetési nap is van, s ők nem látják bérüket!

(A többi folytatja munkáját.)

Tjälde (Kétségbeesve előre jön.)

Erről megfeledekzem!

Jacobsen (Feléje megy.)

Igen... menj ki csak közéjük, meg fogod hallani mi vagy.

Tjälde (Az utitáskát kinyitja, halkán.)

Ne, itt a pénz... de aranyak. Eredj hát rögtön a városba, váltasd fel, s fizesd ki őket.

T-né (szintén halkán.)

Tegye meg Jacobsen!

Jacobsen.

Az ön kedvéért legyen!... akkor... tehát a pénz itt van... az uti táskában... (fölnyitja) s az uti táska így fölkészítve... Tehát ő szökni akart!... s pedig a munkások bérével!... Hogy ha ő nem gazember -!

T-né (Mialatt Tjälde elfordul, halkan.)

Siessen! különben idejönnek.

Jacobsen (Halkan.)

Megyek már.

Gondnok (Utját állja.)

Bocsánat!... innen semmit sem szabad kivinni, míg megvizsgálva és fölírva nincs.

Jacobsen.

Ma fizetési nap van, s ebben van a pénz.

T-né.

Jacobsen felelős lesz érte, s be fog számolni.

Gondnok.

Az már más. Jacobsen becsületes ember. (Visszavonul.)

Jacobsen (Az asszonyhoz halkan, de megindulva.)

Hallja asszonyom? Engem ő is becsületesnek tart. De nem sokára senki sem fog annak tartani. (Megy, de Tjälde előtt halad el, halkan,) Gazember!... de visszajövök!... (El.)

Gondnok (Munkáját elvégzé, Tjäldehez.)

Bocsánat! A szobák, s a család lakosztályainak kulcsait kérjük.

T-né. (Férje helyett.)

A házfelügyelőnő önökkel megy. Sannäs! ime a kulcs a kulcsos szekrényhez. (Sannäs átveszi.)

Gondnok. (Egy pillantást vet Tjälde értékes láncára.)

Rajta levő öltönyei meghagyatnak, de ha ezek között értékesebb ékszerek vannak, akkor...

Tjälde. (Óraláncát le akarja kapcsolni.)

Gondnok.

Tartsa meg!... Csupán jegyzékbe vesszük.

Tjälde.

Nem akarom megtartani.

Gondnok.

A mint tetszik. (A tanuk egyike átveszi.) Isten önnel!

(Signe, s mögötte Hamar az iroda ajtajában megjelennek, s az utóbbit látták. A gondnok, Sannäs és a tanuk jobb oldalt akarnak távozni.)

Gondnok.

Ez ajtó zárva van.

Tjälde. (Mintegy álomból serkenve.)

Csakugyan!... (Oda megy s kinyitja.)

5-ik Jelenés.

Tjälde, Tjældéné, Signe, Hamar, Sannäs (egy percre.) Később: **Walburg.**

Signe. (Előrohan.)

Anyám!... (Ez előtt térdre roskad.)

T-né.

Igen gyermekem, a megpróbáltatás napja elérkezett, s félek, hogy mindnyájan gyöngék leszünk.

Signe.

Anyám! mi lesz ebből!?

T-né.

Azt az isten tudja.

Signe.

Én Hamarral elutazom az ő Ulla nénjéhez, azonnal megyek.

T-né.

Az a kérdés, hogy Ulla néni akar-e még rólad tudni valamit?

Signe.

Hogyan Ulla néni?... Mit gondolsz?

T-né.

Hogy te gazdag szülék gyermeke v o l t á l l ! s nem ismered az életet.

Signe.

Hamar! Ulla néni nem fogadna el engem?

Hamar. (Kis gondolkodás után.)

Én nem tudom.

T-né.

Nos hallod gyermekem!... Most néhány óra alatt többet fogsz tanulni, mint eddig egész életedben.

Signe. (Iszonyodva, suttog.)

Tehát azt hiszed...?

T-né.

Hallgass!... (Signe arcát anyja ölébe rejti.)

(Óriási hahota, mintha több száz embertől eredne.)

Hamar. (Az első ablakhoz rohan.)

Mi az?

Sannäs. (A jobb o. ajtón be, s a hátsó ablakhoz, Tjälde, T-né és Signe fölállanak.)

Hamar.

A »pejkó«... az ő kezükbe került.

Sannäs.

Egy emelvényre vezették - s úgy tesznek, mintha nyilvánosan elárverezni akarnák.

Hamar.

Ők kinozzák őt...

Sannäs. (Ismét kifut.)

Hamar. (Fölkapja az asztalról a revolvert, s megvizsgálja meg van-e töltve.)
Várjatok csak!

Signe.
Mit akarsz? (A mint az indul, Signe utána, s visszatartja.)

Hamar.
Bocsáss!

Signe.
Előbb mondd mit akarsz? Közéjük akarsz menni egyedül?

Hamar.
Igen.

Signe. (Karjával átfogva.)
Innen nem távozol!

Hamar.
Vigyázz! a revolver töltve van!

Signe.
Mit akarsz azzal?

Hamar. (Kiszabadítja magát, s erély- és határozottsággal.)
A pejkó fejébe egy golyót röpiteni, nem méltó hozzá e szemétnép. Ő nem kerülhet árverésre még tréfából sem, annál kevésbé komolyan... De eltalálok én őt innen is. (Az első ablakhoz rohan.)

Signe. (Utánna kiáltva.)
De lövésed embert találhat!

Hamar.
Kezem sokkal biztosabb! (Céloz.)

Signe.
Atyám! ha most innét lövés történik, most...

Tjälde. (Előre rohan.)
A ló a tömeghez tartozik, ép úgy mint a revolver!

Hamar.
A parancsolgatás ideje lejárt!

Tjälde. (Tjälde a revolvert megragadni akarja, ez elsül. Signe egy sikoltással anyjához rohan.)

Künn ekkor egészen ablak alatt iszonyu orditozás támad:

Ők lövöldöznek ránk! lövöldöznek ránk!

(Ugyanakkor több ablaktörés hallik, a szobába kövek repülnek. Kiabálás, kacaj. Walburg, ki az iroda ajtaján berohant, atyját testével fedezi, s fejével az ablak felé fordul.) Egyes hangok az ablaknál:

Utánnam emberek!

Hamar. (A revolvert az ablaknak szegezve.)
Kisértsd meg!

T-né és Signe.
Ránk törnek!

Walburg.

Te nem fogsz löni. (Elébe áll.)

Tjälde.

Sannäs ott van a rendörökkel!

(A zajból ez erős kiáltás hallatszik: „**vissza**” ezt ismét újabb moraj követi, s e közben egy hang: **Nem! Ők lövöldöznek ránk, a kiket megcsaltak!...** újra: **vissza!!** - a moraj lassan mindig távolodik, míg végre csönd lesz.)

T-né.

Adjunk hálát istennek!... ki most igazán nagy veszedelemtől mentett meg. (A székbe roskad. Csend.) Hol vagy Henning!?

Tjälde. (Hozzá jön, kezét fejére teszi, aztán izgatottan megfordul, s hátra megy. Szünet.)

Signe. (Ki anyja lábainál térdel.)

De nem fognak-e visszajönni? nem jobb volna-e innen távoznunk?

T-né.

Hová mehetnénk mi?!...

Signe. (Kétségbeesve, de némi nyugalommal.)

De mi lesz hát belőlünk?

T-né.

A mi az istennek tetszik!...

(Szünet.)

Hamar. (Észrevétlenül a háttérbe somfordál, s a revolvert a székre téve, elinal.)

Walburg.

Signe, nézz körül!

Signe. (Föláll, körülnéz, s halkán felsikolt.)

T-né.

Mi az?

Signe.

Előre tudtam!

T-né.

Mi történt?

Walburg.

Mi történt?... Minden jómodu háznak megvan a maga hadnagya, a mienk nem az már, tehát ő is eltűnt.

T-né.

Signe!... gyermekem!

Signe. (Keblére borul.)

Anyám!

T-né.

Hadd enyészszék el minden hamisság!... Ne panaszkodjunk! -

Signe.

Anyám! anyám! (Sirva.)

T-né.

Jobb hogy így történt... No gyermekem!... ne sirj!

Signe.

Nem sirok... de szégyenlem magamat... szégyenlem magamat. (Sir.)

T-né.

Nekem van okom pirulni, mert nem volt erőm gátolni, mit helytelennek láttam.

Signe. (Mint elébb.)

Anyám!...

T-né.

Most tehát egészen el vagyunk hagyatva, - de legalább semmink sincs már, mit elvehetnének.

Walburg. (Izgatottan előlép.)

Anyám! én is elhagylak titeket.

Signe. (Felé fordul.)

Te is Walburg?... most?

Walburg. (Megindulva.)

Az üzlet feloszlott, most hát mindenkinek kötelessége magáról gondoskodni.

Signe. (Folyvást nővére felé fordulva áll háttal a nézőknek.)

De mit tegyek én, ki semmihez nem értek?

T-né. (Ki székébe visszahanyatlott.)

Rosz anyának kell lennem mégis, hogy gyermekim mind így elhagyni vágynak!

Walburg. (Kihívólag.)

Nem maradhatunk!... Nem élhetünk, nem szabad továbbra is a tömegből élnünk. Elég soká emésztettük a...

T-né.

Hallgass!... atyád ott van! (Szünet.) Mit akarsz gyermek!?

Walburg. (Küzdés után szeliden.)

Holst irodájába lépek, meg akarom tanulni a kereskedelmet, aztán magam kezdek üzletet.

T-né.

Nem tudod mibe fogsz.

Walburg.

De azt igen, mit hagyok el.

Signe.

És én, ki csak teher vagyok, mert semmit sem tudok...

Walburg.

Valamit csak tudsz!... Ha másként nem lehet, menj szolgálni... mit tesz az?... De a tömegből élni?... ah nem egy perczig sem!...

Signe.

Mi lesz anyánkból?

T-né.

Ő atyátok mellett marad.

Signe.

Egyedül?... te ki oly gyöngye vagy!?

T-né.

Nem egyedül... Atyátok és én.

Tjälde. (Előlép, neje kezét nyújtja neki, ő megcsókolja azt, aztán térdre borul előtte, s fejét ölébe rejt.)

T-né. (Kezét fejére téve, nyájaskodva.)

Gyermekek! bocsássatok meg szegény atyátoknak, ez a legszebb mindenk fölött, a mit tehettek. (Tjälde ismét föláll s a háttérbe megy.)

(Az iroda-szolga levéllel be.)

Signe. (Félve visszavonul.)

Ezt ő küldi... de én többé mitsem akarok tudni róla.

(Az iroda-szolga Tjälidének nyújtja.)

Tjälde.

Többé nem fogadok el levelet.

Walburg. (Ki ez alatt a szolgálával beszélt.)

Sannästől?

Tjälde.

Tehát ő is?

T-né.

Vedd el Walburg, s olvasd!... hadd jőjjön, minek jönni kell!

(A szolgál átadja s el.)

Walburg. (Fölnyitja, egy pillantással átfutja, aztán egy kissé megindulva fönnhangon olvassa:) »Mélyen tisztelt főnök ur! Azon nap óta, hogy házába léptem, mindent önnek köszönhetek. Ép ezért ne vegye, rossz néven a mit most teszek! Ön tudja, hogy nyolcz év előtt egy kis örökséghez jutottam. Ez összeget én forgatgattam, még pedig azon üzletágakban, melyeket a nagykereskedés még nem keresett föl. (Szünetet tart.) Ezekből származott nyereségemet - körülbelöl 7000 species - tiszteletteljes hálából önnek ajánlom föl, mert tulajdonképen önnek köszönhetem. Ön képesebb lesz mint én ezt megtöbbszörözni.

Ha ehez az én segélyemre szüksége volna, rendelkezék velem, mert nincs forróbb kíváncsom, minthogy önnél maradhassak.

Bocsásson meg hogy ezzel most alkalmatlankodom, de nem tehettem másként. Sannäs J.«

(Tjälde ez alatt előre jött, s neje jobbára állt.)

T-né.

O Henning, ha azok közül, kiken te segítél, ez órában csak egyetlen egy is megemlékszik rólad - meg vagy jutalmazva.

Tjälde. (Fejével biczczent s hátra megy.)

T-né.

Oh gyermekim!... látjátok, hogy ő, az idegen - atyátokhoz mennyire hű marad!

(Csönd. Signe a nagy asztalra borulva sir. Tjälde a háttérbe ment, s miután föl s alá járt - fölmege a lépcsőn.)

Walburg.

Nem jó volna, ha én beszélnék Sannässel?

T-né.

Tedd azt gyermekem! E percben én nem volnék rá képes, s atyád sem! Azért tedd te azt!... (Fölkel.) Jőjj Signe! beszélgessünk kissé. Szived tudom, most nyitva lesz... Oh mily rég ideje már, hogy egymáshoz bizalmasan szóltunk?... (Signe anyját átöleli.)

T-né.

Hol van atyátok?

Walburg.

A felső szobába ment.

T-né. (Signere támaszkodva.)

Jól tette, - neki nyugalomra van szüksége; oh de... azt alig találhat... (menve) nehéz napunk volt... de az isten majd jobbra fordít mindent... (A jobb o. ajtón el.)

Walburg. (A háttérbe megy, csönget, irodaszolga be.)

Ha Sannäs künn van, mondd neki, kéretem, sziveskedjék egy pillanatra hozzám bejönni. (Az el.) Talán be sem jön, ha megtudja, hogy én várom. (Figyel.) Ő jön.

(Előre jön.)

6-ik Jelenés. Walburg, Sannäs.

Sannäs. (Belép s a mint Walburgot megpillantja, megáll, s kezeit háta mögé rejti.)
Ön az?

Walburg.

Kérem lépjen közelebb!

Sannäs. (Tétovázva néhány lépést tesz.)

Walburg. (Nyájasan.)

Jőjjön hát!

Sannäs. (Néhány gyors lépést tesz.)

Walburg.

Ön egy levelet küldött atyámnak.

Sannäs. (Rövid gondolkodás után.)

Igen.

Walburg.

S abban ön neki egy igen szives ajánlatot tett.

Sannäs. (Mint elébb.)

Igen... igen... azaz... az magától értetődik.

Walburg.

Ugy?... Én nem vagyok az ön véleményén. De annak, ki tette, becsületére válik. (Csönd.)

Sannäs.

Reménylem, hogy elfogadja.

Walburg.

Azt nem tudom. - Attól függ van-e szüksége rá?

Sannäs.

Van-e szüksége rá?

Walburg.

Igen! - (Csönd.)

Sannäs. (Félénken pillant rá.)

Parancsol még valamit a kisasszony?

Walburg. (Mosolyog.)

Parancsolni?... nem, nem parancsolok... - Ön ajánlatot tett, hogy ezentúl is atyámnál marad.

Sannäs.

Igen... igen... azaz, ha atyja is akarja.

Walburg.

Nem tudom... különben akkor egyedül lesz vele, s anyámmal... mással senkivel.

Sannäs.

Ho... hogyan?... de hát a kisasszonyok?

Walburg.

A mi Signet illeti, ő nem tudom mihez fog, de én még ma elhagyom a házat.

Sannäs.

Hogyan?... ön tehát...

Walburg.

...állást keresek egy kereskedői irodában. Ha tehát ön atyámnál marad, el kell készülnie lennie a magányra. (Szünet) Ön nem gondolt erre ugy-e?

Sannäs.

Ne... nem, s mégis úgy hiszem, hogy ez esetben atyjának nagyobb szüksége lesz reám.

Walburg.

Az bizonyos. - De mégis mit akar azzal, hogy sorsát atyáméhoz köti?... az övé most nagyon bizonytalan.

Sannäs.

Mit akarok?

Walburg.

Egy fiatal embernek, jövőjére nézve csak kell tervének lenni.

Sannäs.

I... ig... igen. Én csak arra gondoltam, hogy helyzete egyelőre igen súlyos leend.

Walburg.

Minden bizonynyal, de önnek magára kell gondolnia. Arról kell gondoskodnia, hogy magának állást szerezzen.

Sannäs. (Zavarral.)

Nem szeretek magamról beszélni.

Walburg.

De én akarom. Csak kell valami céljának lenni?

Sannäs.

Ha az igazat meg kell mondanom - nekem Amerikában vagyonos rokonaim vannak, kik már évek óta sürgetnek, hogy hozzájuk menjek. Egy nagy üzletben egy nagyon előnyös állást minden perczen elfoglalhatok.

Walburg.

Valóban?... - s mért nem fogadta el már rég ezen ajánlatot?...

Sannäs. (Nem felel.)

Walburg.

Tehát áldozat volt öntől, hogy eddig nálunk maradt.

Sannäs. (Hallgat.)

Walburg.

S még nagyobb áldozat, hogy még most is maradni akar?

Sannäs. (Nagy zavarral.)

Én nem tartottam annak.

Walburg.

Atyám ily nagy áldozatot öntől nem fogadhat el.

Sannäs. (Megijedve.)

Miért nem?

Walburg.

Mert azt még kívánni is sok volna. Én mindenesetre ellenezni fogom.

Sannäs. (Majdnem sírva.)

Ön kisasszony?

Walburg.

Igen. - A visszaélésnek véget kell vetni.

Sannäs.

Visszaélés -?... - a mi engem boldogít?

Walburg.

Ha atyámmal erről szólni fogok, nem kétlem, hogy nekem igazat fog adni.

Sannäs. (Félénken.)

Hogyan?

Walburg.

(Rövid gondolkodás után.) Megmondom neki, hogy ön nekünk eddig is nagy áldozatot hozott, s hogy most még nagyobbakat akar hozni.

(Szünet. Sannäs lehajtja fejét, s arcát kezével eltakarja, de a mint eszmél s megint háta mögé rejti, de továbbra is megtörten áll.)

Walburg. (Szeliden de határozottsággal.)

Gyermekségem óta megszoktam kutatni, a mi az emberek tettei és szavai mögött rejtezik.

Sannäs. (Az elébbi állásban de nyugodtan.)

Megszokta ön, hogy keserű, kegyetlen és igaztalan legyen.

Walburg. (Meghökken, majd erőt vesz és szeliden.)

Ne mondja ezt Sannäs! Az nem kegyetlenség, nem igaztalanság, ha jövőjére gondolok, s a csalódástól megkímélni akarom.

Sannäs. (Kinosan találva.)
Kisasszony!

Walburg.
Legyen igazságos maga iránt. Akkor azt is, mit az imént mondék, helyesebben ítéli meg.

Sannäs.
Parancsol még valamit?

Walburg.
Nem parancsolok semmit, a mit kívántam elmondtam. Most már csak egy istenhozzádot mondok önnek - s teszem azt a legmélyebb hálával mind azon jóért, melylyel irántam, s valamennyiünk iránt viseltetett. Isten önnel Sannäs!

Sannäs. (Magát meghajtja.)

Walburg.
Hát kezét sem nyújt? Igaz, én megsértettem önt, s most bocsánatot is kérek érte. (Egy pillanatilag szünetet tart.) S én is megbocsátok önnek, hogy egykor megsértett.

Sannäs.
Én?... én soha sem sértettem még önt!

Walburg.
De igen!... Egy nőt nevetségessé tenni, mindig sértés.

Sannäs. (Meghajtja magát s menni készül.)

Walburg.
De azért Sannäs, váljunk mint jó barátok. Ön Amerikába utazik... Én is utazom, csakhogy idegenekhez... Kívánjunk hát szerencsét egymásnak.

Sannäs. (Megindulva.)
Éljen boldogul kisasszony! - (Megy.)

Walburg.
Sannäs! kezét!...

Sannäs. (Megáll.)
Nem kisasszony.

Walburg.
Ne legyen gyöngédtelen, nem érdemlem öntől.

Sannäs. (Ismét menni akar.)

Walburg. (Szigorral.)
Sannäs!

Sannäs. (Megáll.)
Kezemtől az öné veres lehetne kisasszony. (Büszkén kiegyenesedik.)

Walburg. (Rövid küzdés után.)
Nos igen, mi megsértettük egymást, de mért ne bocsássunk meg egymásnak?

Sannäs.
Mert az imént újra megsértett, még jobban mint valaha.

Walburg.

Nem, ez sok!... Én itt beszéltem önnel, mert tartozom vele magamnak, hogy egy ferde helyzetet elkerüljek, s kötelességem volt idejében figyelmeztetni önt is, hogy ne tegye ki magát csalódásnak, s ezt ön sértésnek nevezi. Ki sértette itt meg a másikat?

Sannäs.

Ön sértett meg engem, mert rólam így vélekedik. Nem keseríté-e meg kegyetlenül életem legönzéstelenebb tettét?

Walburg.

Az semmi esetre sem volt szándékom, s nagyon örülnék, ha csalódtam volna.

Sannäs. (Nemes haraggal.)

Örülne! Tehát örülne, ha valóban meggyőződnék, hogy nem vagyok - nyomorúlt?

Walburg. (Nyugodtan.)

Ki állította azt?

Sannäs.

Ön! - Ön ismeri szívem gyöngeségét, - de azért nincs joga azt hinni rólam, hogy most lesbe állok, hogy atyja szerencsétlenségéből hasznót húzzak... Röviden... ki nekem ily aljas érzelmeket tulajdonít, annak én nem nyújtok kezet. - S miután oly sokáig gyötrött, hogy bátorságomat visszanyertem, hallja még ezt is: E kéz (kitárja) az ön atyjának hű szolgálatában fagyott meg, s lett vörös. Ép ezért tarthatta volna leánya méltóságán alólinak, hogy azt kigúnyolja. (Menni akar de rögtön visszatér.) Még egyet: Kérje ön m o s t atyjának kezét, s el ne bocsássa; ez sokkal nemesebb, mint szerencsétlenségében elhagyni. Ez illőbb leend, mint az é n jövőmmel törődni, mert - legyen nyugodt - arról én gondoskodom. S ha majd egykor, az ő szolgálatában, mely most bizonyára terhes leend, keze becsületben így megvörösödik, mint az enyém, akkor be fogja látni, mily fájdalmat okozott nekem! Most még erre nem képes. (Gyorsan az iroda ajtajának tart, de midőn az előszinre ért, kissé késlelkedik.)

Walburg. (Veszélyesen.)

Ej... mily haragos volt, - (komolyan) de valóban oly - !... (utánna néz.)

Tjälde. (Felülről a lépcsőn.)

Sannäs!

Sannäs. (Az irodaajtóban, oly hangosan felel, hogy izgatottság észrevehető.)

Itt vagyok!

Tjälde. (Fönn a lépcsőn.)

Sannäs! Sannäs! Jacobsent látom jönni! (Remegve előre jön, mialatt beszél, Sannäs követi.) Kétségkívül ismét engem keres! Gyávaság tőlem, hogy nem tudom elviselni, de nem birom, ma nem, most nem... nem birom. - ... Tartóztassátok, ne bocsássátok be... Fenékig akarom üriteni a keserü pohárt... (majdnem sugva) de ne egyszerre!... (Arcát kezébe rejti.)

Sannäs.

Nem fog bejönni, legyen nyugodt! (Gyorsan s szilárd lépésekkel ki.)

Tjälde. (Ugyanazon állásban.)

Nehéz!... nagyon nehéz!...

Walburg. (Hozzá lép.)

Atyám!

Tjälde. (Félénken néz rá.)

Walburg.

Azon pénzt, mit Sannäs följánlott, nyugodtan... elfogadhatod.

Tjälde.

Mit akarsz ezzel mondani?

Walburg.

Azt, hogy én sem hagylak el, hanem melletted maradok.

Tjälde. (Kétkedve.)

Te Walburg?

Walburg.

Igen, egy kereskedői irodában akartam alkalmazást keresni, de azt hiszem legjobb lesz a tiedben.

Tjälde. (Bátortalanul rá néz.)

Nem értelek...

Walburg.

Nem értesz atyám?... Azt hiszem, hogy derék segéd válik belőlem, aztán majd újra kezdjük, s megkísértjük, nem tudnánk-e hitelezőidet kielégíteni.

Tjälde. (Vidáman, de félénken.)

Minő gondolat - gyermek!... ki juttatá eszedbe!?

Walburg. (Egyik karjával átöleli nyakát.)

Atyám, bocsásd meg, mit eddig elmulaszték - mindent elkövetek, hogy hibámat jóvá tegyem! Oh mennyire vágyom dolgozni!...

Tjälde. (Még félig kétkedve.)

Gyermeke... gyermeke!

Walburg.

Atyám! két vágyam van, és mind határtalan: szeretni és dolgozni. (Mindkét karját nyaka körül fonja.) Atyám, nem birom kimondani, mennyire szeretlek, s mennyire óhajtok munkálkodni - érted!...

Tjälde.

Ugy van... ez a te igazi lényed... Fölismerém ezt már még gyermekkorodban... de az óta egymástól elidegenültünk.

Walburg.

Ne többet erről!... Előre atyám! előre!... Azon üzletágak »melyeket a nagykereskedés még nem keresett föl«... nem ezek voltak szavai?

Tjälde.

E kifejezés tehát rád is hatott?

Walburg.

Ez legyen most irányadónk! Aztán egy házacska, melyben megvonulunk, egy kis szerény hajlék künn a tengerparton... Én neked segítek, anyámnak meg Signe... Most kezdünk csak élni!...

Tjälde.

Mily öröm!

Walburg.

Előre jó atyám, csak előre bátran! Egyetértő család - oh... legyőzhetetlen!...

Tjälde.

Oh - ily támasz,... s most!

Walburg.

Igen... s most álljunk helyünkre, együtt mindannyian oda a hol eddig te egyedül álltál. Jó szellemek lengjenek körültek!... a hova csak nézesz, mosolygó arcot láss, s munkában gyors kezet. S este asztalunknál vidám körbe gyűljünk, mint gyermekkorunkban.

Tjälde.

Oly nagy csapás után... oh milyen nagy öröm!

Walburg.

Eső után dalol csak igazán a madár... S ezen öröm többé nem veszhel el, mert most már van valamink, a mi megérdemli a fáradságot, hogy éljünk érte.

Tjälde.

Jójj velem anyádhoz, hadd örvendjen ő is.

Walburg.

Oh isten az égben... e rövid délután mennyire tanultam anyámat szeretni!...

Tjälde.

Ezentul mindnyájan ő érte dolgozunk!...

Walburg.

Igen... jó anyámért... most már ő nyugodjék. Gyerünk, gyerünk hozzá!

Tjälde. (Megindultan.)

Előbb ölelj meg!... Oh hisz már oly régen...

Walburg. (Megöleli.)

Atyám!

Tjälde.

S most anyádhoz!... (Mindketten el.)

(A függöny legördül.)

Negyedik felvonás.

Három évvel később.

(Háttérben a nyílt tenger. Jobbról egy földnyelv nyulik a tengerbe, s ott szűk öblöt képez, melyben feszített vitorlákkal egy brigg horgonyoz. Balra a háttérben egy csinos faház, mely a kilátást részben elzárja. A ház elő részén nyitott nagy ablak. Az ablakon keresztül a szobába látni, melyben egy magas íróasztalnál Walburg dolgozik. A szin elő részén liget, jobbra nyírfák. A ház körül virágos kert. Az előtérben jobbra-balra kis kőasztalkák, s körültek faszékek. A háttérben egy faszék.)

1-ső Jelenés.

Walburg (Az asztalnál.) **Tjälde, T-né,** (később) **Signe.**

(A mint a függöny felgördül, csak Walburg látható az ablaknál, kis idő múlva jön Tjälde, s nejét kerekesszéken tolja.)

T-né.

Ismét gyönyörű idő van!

Tjälde.

Gyönyörű! A tenger egész éjén nyugodt volt. A távolban néhány gőzhajó, s egy vitorlás, mely kikötött... halászbárkák, melyek himbálva a part felé usznak.

T-né.

S ha eszünkbe jut a vihar, mely tegnapelőtt dühöngött!...

Tjälde.

Igen... vagy az, a mely harmadfélév előtt életünk tengerén tört ki... Az éjszaka, hidd el - ép erre gondolék!...

T-né.

Ülj ide mellém.

Tjälde.

Hát rendes sétánk?

T-né.

Nagy a hőség.

Tjälde.

Nekem nem árt.

T-né.

Neked nem, mert te óriás vagy, de engem megvisel, és... inkább téged akarok nézni.

Tjälde. (Széket vesz.)

No... nézz meg tehát!...

T-né. (Leveszi kalapját s homlokát törli.)

Látszik, hogy kimelegedtetél... oh sohasem voltál oly szép, mint most.

Tjälde.

Ez nagy szerencse rád nézve, mióta annyira ráérsz engem nézni.

T-né.

Azaz mióta nem birok járni? Ah... s ezt csak azért találtam ki, hogy alkalmad legyen engem megkocsikáztatni.

Tjälde. (Sóhajt.)

Oh mily jó, hogy ily vigan veszed. Oh hogy te magad vagy, kire szerencsétlenségünk korszakából ily súlyos emlék jutott.

T-né. (Félbeszakítva.)

Ne feledd el fehér hajszálaidat! Ezek szintén emlékek, csak hogy szebb emlékek!... S a mi betegségemet illeti, nem tudok elég hálát adni az istennek, mert semmit sem szenvedek, s jószágokat kétszeresen, háromszorosan élvezem.

Tjälde.

Tehát most jól érzed magad?

T-né.

Nagyon jól, mint csak kívánni lehet.

Walburg. (Az ablaknál.)

Kivontam a mérleget.

Tjälde.

Mint mondtam, nem üt össze, ugy-e?

Walburg.

Teljesen,... bevezessem a főkönyvbe?

Tjälde.

Örvendez nemde, mert sietős?

Walburg.

Bizonyosan!... Egy oly üzlet!

Tjälde.

S te és Sannäs mégis le akartatok beszélni.

Walburg.

Két ily okos fő!

T-né.

Atyátok mégis mesteretek marad!...

Tjälde.

Egészen más dolog vezérnek lenni egy kis seregnél, mely előre nyomul, mint egy nagynál, mely meghátrál.

(Walburg a főkönyvbe ír.)

T-né.

S mégis oly nehéz volt megadni magunkat.

Tjälde. (Magában.)

Igen... igen... - Elhiheted, mindez megfordult az éjjel eszemben. Hogyha akkor ránk hallgat ő - ott fönn az égből, hol volna most, bensőnknek ez áldott átváltozása. Lásd... erre gondoltam.

T-né.

E gondolatokat azon körülmény idézte föl, hogy végre hitelezőiddel kiegyezkedhetel.

Tjälde.

Ugy van.

T-né.

Tegnap óta, hogy Sannäs a végszámadás rendezése végett a városba ment, én sem tudok másra gondolni. Nagy nap ez, beismerem. - Signe a konyhában forgolódik s lakomát készít; majd meglátjuk, művészete mire képes. Ah, de itt jön.

Tjälde.

Azalatt én Walburg számadását nézem át.

(Tjälde az asztalhoz megy.)

Signe. (Egyszerű öltözékben, köténnyel.)

Nos kedves anyám, ízleld meg levesemet. (Egy csészéből egy kanállal nyújt.)

T-né. (Megízleli.)

Kitünő, gyermekem!... Hanem mégis jó volna még egy kis... nem... még sem... ne bánts... Igazán ügyes gazdasszony vagy!

Signe.

Ugy-e?... Soká késik még Sannäs?

T-né.

Atyád azt mondta, hogy minden percben megérkezhetik.

Tjälde. (Az ablaknál.)

Nem... várj csak, inkább bemegyek. (Balra el, aztán benn látható.)

T-né.

Kedves leányom, valamit akarok tőled kérdeni.

Signe.

Mit, anyám?...

T-né.

Mi volt azon levélben, mit tegnap kaptál.

Signe.

Ha ha!... mindjárt gondoltam!... Semmi, kedves anyám!

T-né.

Tehát semmi fájdalmas?

Signe.

Semmi!... legjobban meggyőző, ha azt mondom: úgy aludtam egész éjjel, mint a tej.

T-né.

Ennek örvendek. De mégis ez a vidámság nekem kissé erőltetettnek látszik.

Signe.

Ugy?... Nos hát bevallom, hogy még mindig pirulok magam előtt s szégyenem talán soha sem szűnik meg... de aztán ez minden.

T-né.

Hála istennek!

Signe. (Kiált.)

Ez bizonyosan Sannäs!... kocsizörgést hallok... Igen, igen, ez ő!... Nagyon korán jön, még beletelik félóra, míg az ebéd kész lesz.

T-né.

Az nem tesz semmit.

Signe.

Atyám!... Itt jön Sannäs!

Tjälde.

Nagyon jól van... Mindjárt megyek! (Signe el balra, Tjälde balról be.)

2-ik Jelenés.

Sannäs, Tjälde, T-né, Walburg (Az ablaknál.)

Tjälde. |

T-né. | Isten hozott!

Sannäs.

Köszönöm!

(Porköpenyét s kesztyűjét a háttéri székre dobja.)

Tjälde.

Nos -?

Sannäs.

Rendben vagyunk.

Tjälde.

S az eredmény?

Sannäs.

Körülbelől mint számítottuk.

Tjälde.

Tehát körülbelől mint Berent állította.

Sannäs.

Egészen úgy... egy pár jelentéktelen dolog kivételével. Ime ebből meggyőződhetik. (Iratcsomagot vesz elő.) Az árak emelkedése, a helyes kezelés lassacskán az egész állapotot megváltoztatta.

Tjälde. (Az iratokat nézve.)

A deficit 60,000 species.

Sannäs.

Kinyilvánítám az ön nevében, hogy ön igyekezni fog ez összeget kifizetni, de úgy, a mint önnek legkönnyebb lesz. S aztán...

Tjälde.

S aztán?

Sannäs.

Nyomban kifizettem körülbelül felét azon összegnek, melylyel ön Jacobsennek tartozik.

T-né.

Lehetetlen - lehetetlen!

Tjälde. (A kezében lévő iratok egyikének szélén egy írónnal számíttgat.)

Sannäs.

Ezt az egész gyűlés nagy meglepéssel fogadta, s valamennyi szives üdvözlését küldi.

T-né.

Ah igen, ha sorsunk jobbra fordul - akkor - ...

Tjälde. (Számításával elkészülve.)

Ugy van, Sannäs, ha üzletünk továbbra is így halad, mint most mutatkozik, úgy 12-14 év alatt minden adósságomat kifizethetem.

T-né.

Életünkben sincs ennél több hátra, Henning.

Tjälde.

Nos - ekkor meghalunk vagyontalanul... De e miatt nem panaszkodom.

T-né.

Semmiesetre sem, mert a tiszta név, mit így gyermekeidre hagysz, mindennél többet ér.

Tjälde.

S lesz jó üzletük, s ha akarják, folytathatják.

T-né.

Hallottad ezt, Walburg?

Walburg. (Az ablaknál.)

Minden szót! (Sannäs köszönti.) Bemegyek s elmondom Signenek. (El.)

T-né.

S mit mondott Jacobsen, a derék Jacobsen?

Sannäs.

Szokása szerint nagyon elérzékenyedett. Valószínűleg még ma kijön.

Tjälde. (Ki ismét az iratokban lapozgatott.)

S Berent, az ügyvéd?

Sannäs.

Megbizott, hogy üdvözlését átadjam, s jelentsem, hogy azonnal követni fog.

Tjälde.

Ez derék!... Mennyit köszönhetünk neki!

T-né.

Igen, ő igaz barátunk volt. De - apropos!... igaz barát, Sannäs, valamit akarok kérdeni.

Sannäs.

Tőlem?

T-né.

A szolgától hallám, hogy midőn ön a városba ment, ruháinak nagy részét magával vitte. Igaz ez?

Sannäs.

Igaz.

Tjälde.

Mit jelentsen ez? - Erről nekem nem szóltál.

T-né.

Azt hittem, hogy félreértés az egész. De most már én is azt kérdezem: Mit jelentsen ez?... Utazni akar?

Sannäs. (Egy széket fog s azt illesztgeti.)

Igen.

Tjälde.

S hová?... Ön erről mit sem szólott...

Sannäs.

Nem; - de rég föltettem magamban, hogy azon nap, melyben az ön ügyei rendezve lesznek, azon nap nekem itt utolsó napom leend.

Tjälde.

T-né. | El akar minket hagyni?

Sannäs.

El.

Tjälde.

S miért?

T-né.

S hová szándékozik?

Sannäs.

Rokonaimhoz Amerikába. Most már lassacskán kivonhatom pénzemet az üzletből, a nélkül, hogy ez hátrányára válnék, s ott használhatom.

Tjälde.

Tehát megszünjék a cég?

Sannäs.

Önnek szándéka volt úgy is e naptól kezdve a régi céget helyreállítani.

Tjälde.

Kétségkívül. - De őszintén Sannäs - mit akar ezzel, mi ennek az alapja?...

T-né.

Nem érzi jól magát itt, hol oly nagyra becsülik?

Tjälde.

Hiszen jövőjére nézve ép oly kedvező kilátásai lehetnek itt is, mint Amerikában.

T-né.

A roszt időkben egyetértve együtt éltünk, s most a jóban el kell válnunk?

Sannäs.

Mindkettőjüknek nagy hálával tartozom.

T-né.

Édes istenem! mi tartozunk hálával önnek.

Tjälde.

Igen, még pedig többel, mint mennyit leróhatnánk. (Szemrehányólag.) Sannäs!

3-ik Jelenés.
Előbbiek, Walburg, Signe.

Signe. (Más öltözékben.)

Gratulálunk kedves atyám, gratulálunk kedves anyám. (Csókolja őket.) Isten hozta Sannäs!... nos?... (Szünet.)

Walburg.

Mi történt?

T-né.

Gyermekeim! Sannäs el akar hagyni. (Csönd.)

Signe.

Igaz ez, Sannäs?

Tjälde.

Mért nem szólt ön eddig csak egy szót is erről? Mért csak most, elutazása percében? Vagy talán ti tudtatok erről valamit?

T-né. (Fejével nemet int.)

Signe. (Ugyanakkor.)

Nem!

Sannäs.

Mert... mert... azon percben, midőn ezt kimondtam, távozni is akartam... mert különben nagyon fájdalmas lett volna.

Tjälde.

De mégis nagyon fontos okának kell lennie!... Itt történt olyasmi, mely önt távozni készíti?

Sannäs. (Hallgat.)

T-né.

S a mit velünk nem közölhet?

Sannäs. (Félénken.)

Azt hittem, hogy jobb lesz, ha elhallgatom.

Tjälde.

Ez még jobban elszomorít. Ön tehát e kis körben, hol velünk mindenben osztozott, nyugodtan tudott járni-kelni ily szándékkal!?

Sannäs.

Ne ítéljen balúl! Higgye el, ha tehetném, itt maradnék, s ha távozásom okát megmondhatnám, megmondanám. (Csönd.)

Signe. (Halkan anyjához.)

Talán meg akar házasodni?

T-né.

Hát nem tehetné azt, ha nálunk maradna is? A kit a mi Sannäsünk szeret, mi is szeretni fogjuk.

Tjälde. (Hozzá lép s kezét vállára teszi.)

Mondja meg, a mi szívét nyomja, ha mindnyájunknak nem, legalább egynek közülünk. Hát nincs mód baján segíteni?

Sannäs.

Nincs.

Tjälde.

Hogy tudja ezt ön? Az ember gyakran nem bírja fölfogni, hogy mások tanácsa s az idősebbek tapasztalása mire képes.

Sannäs.

Fájdalom, úgy van, mint mondtam.

Tjälde.

Akkor hát nagyon szomorú valami lehet.

Sannäs.

Kérem!...

Tjälde.

Kedves Sannäs, e nap örömét ön mindnyájunknak megkeserítette. Nagyon fogom érezni az ön hiányát, nagyon... mint még emberét soha.

T-né.

Én nem tudom, hogyan képzeljem e darabka földet Sannäs nélkül!

Tjälde.

Ne menjünk még be, kedvesem?

T-né.

De igen! - hisz itt lenni úgy sem kellemes... (Tjälde betolja a házba.)

Signe. (Walburgot magával akarja vinni, s ekkor valami eszébe villanva, halkan fölsikolt, Walburg karjába fogódzik, s pillantásaik találkoznak.)

Hol volt eszem?... (Elmegy, de előbb mindkettőjüket megnézi.)

4-ik Jelenés. Walburg, Sannäs.

Sannäs. (Átengedi magát bújának, aztán indul. A mint Walburgot megpillantja, erőt vesz, s igyekszik hidegnek látszani.)

Walburg. (Szemrehányólag).

Sannäs!

Sannäs.

Mit parancsol kisasszony?

Walburg. (Elfordul tőle, majd ismét közeledik, de a nélkül, hogy rá nézne.)

Tehát el akar minket hagyni?

Sannäs.

Igen, kisasszony! (Csönd.)

Walburg.

Vállvetett munkálkodásunknak tehát vége?

Sannäs.

Vége, kisasszony.

Walburg.

Ez nekem nagyon fáj... úgy hozzászoktam már!

Sannäs.

Nem sokára majd máshoz szokik...

Walburg.

Máshoz... oh az egészen más...

Sannäs.

Bocsásson meg kisasszony, de ma nem vagyok tréfáló kedvben. (Menni akar.)

Walburg. (Föltekint.)

Igy válunk el? (Csönd.)

Sannäs. (Megáll.)

Szándékom volt délután az egész családtól egyszerre búcsuzni el.

Walburg. (Egy lépést közelít.)

Előbb ne értekezzünk mi ketten?

Sannäs. (Hidegen.)

Ne, kisasszony.

Walburg.

Ön tehát azt hiszi, hogy eddigi viseletünk olyan volt, a milyennek kellett volna?

Sannäs.

Oh nem, isten látja lelkemet, hogy ezt nem hiszem.

Walburg.

S ön azt véli, hogy ennek terhét én tovább viselem? - S hogy ez nekem közömbös.

Sannäs.

E terhet én szívesen átveszem. Különben is már érzem súlyát.

Walburg.

Hátha e terhet megosztanók? Azt hiszem, nem lehet önre nézve közönyös, hogy a fél-rész kire jut?

Sannäs.

Bizonyára nem! Mégis mint mondtam - magyarázatot nem kívánok!

Walburg.

De én kívánok.

Sannäs.

Elég ideje lesz a fölött elmélkedni!

Walburg.

Mig azt nem tudjuk, a teher kire jut, egyesek mit sem tehetnek.

Sannäs.

Én tudom.

Walburg.

De hogy én is tudni vélem, ha az én szívem is tele van keserüséggel?

Sannäs.

Én kész vagyok az egésznek súlyát viselni.

Walburg.

Nem, Sannäs, én nem kegyelmet kívánok, hanem megértetést. Egyet kérdek öntől...

Sannäs.

A mint tetszik, kisasszony.

Walburg.

Mért fértünk meg egymással oly szépen az első évben, sőt később is? Nem gondolkodott e fölött?

Sannäs.

Gondolkodtam, s azt hiszem azért, mert soha sem szóltunk másról, mint a mit végeznünk kellett: az üzletről.

Walburg.

Ön tanítóm volt.

Sannäs.

S miután arra többé nincs szüksége...

Walburg.

Az irodában minden elcsendesült...

Sannäs. (Halkan.)

Elcsendesült.

Walburg.

De mit is mondhattam, mit is tehettem volna, ha barátságomat mindig félreismerték.

Sannäs.

Félreismerték?... Nem, kisasszony, én jól ismertem önt.

Walburg.

Ugy van, s ez volt büntetésem.

Sannäs.

Isten mentsen, hogy igaztalan legyek ön iránt. Az ön szívében is volt valami, a mi becsületére vált önnek. Részvétet érzett irántam. S végre ez is természetes volt. De, kisasszony, a részvétet én megvetem.

Walburg.

Hát ha részvétnél több - ha hála lett volna?

Sannäs. (Halkan.)

Ez az, a mitől leginkább féltem! Ettől óvakodtam.

Walburg.

Vallja be, Sannäs, hogy nehéz dolog volt ily férfival bántani.

Sannäs.

Ezt elismerem. De bizonyára elismeri ön is, hogy lehetetlen volt csak gondolni is oly érdekre, mely tisztán a véletlen műve, más körülmények között csupán a legiszonyubb unalmat nyujthattam volna önnek, ezt nagyon jól tudtam - és a kedélyes órák játékszereül magamat fölhasználtatni soha sem engedném.

Walburg.

Oh mennyire téved ön, mert nem fontolja meg a körülményeket. Vegye ezeket tekintetbe, s akkor be fogja látni, hogy egy nő, ki külföldön járt, vagy a fővárosi társaságokban mozog, szükségképen más lesz, mint akkor, ha életföladatának betöltésével házi körébe szorul. Akkor az embereket is másképp itéli meg. Azokat, kik elébb oly előnyös világításban jelentek meg előtte, talán törpéknek fogja látni ott, hol az élet munkásságot, küzdelmet és lemondást igényel. Azok pedig, kiket elébb nevetségeseknek talált, talán mintaképei lesznek annak, a mire

isten a valódi férfiut rendelé... midőn atyja dolgozószobájában mellette áll. Oly különösnek találja ön ezt? - (Csönd.)

Sannäs.

Mindenesetre nagy hálával tartozom önnek, hogy ezt kimondta. Ez ismét sokat jóvá tesz... De előbb kellett volna ezt mondania.

Walburg. (Nyomatékkal.)

Mikép tehettem volna azt, ha bármit szoltam, vagy cselekedtem, mindent oly bizalmatlanul fogadott? Nem, - előbb e hamis, e hibás helyzetnek odáig kelle jutnia, hogy elviselhetlen legyen, s csak akkor!... (Megfordul.)

Sannäs.

Lehet, hogy igaza van, s nem tudok így egyszerre végig tekinteni a történteken. Ha tévedtem, úgy örömem egyre növekszik, - de bocsásson meg kisasszony, még sok elintézendőm van. (Indul s néhány lépest tesz.)

Walburg. (Szorongással, mely egyre növekszik.)

Ha maga elismeri, Sannäs, hogy igaztalanul ítelt meg, a legkisebb elégtételre sem érzi magát kötelezve?

Sannäs.

Legyen meggyőződve, kisasszony, hogy az én számadásomban nem fog megkárosodni; e pillanatban azonban semmit sem határozhatok... most fődolog, hogy végezzek. (Ismét megy.)

Walburg.

Nem végezett még, Sannäs! - nem végzett még ezzel, s azzal sem, mely sokkal régibb ennél.

Sannäs.

Fölfoghatja kisasszony, mily terhes rám nézve e beszélgetés. (Megy.)

Walburg.

De csak nem fog távozni a nélkül, hogy jóvá tegye, a mire kértem? (Mindeddig jó távol álltak egymástól.)

Sannäs.

És az, kisasszony?

Walburg.

Valami, a mi nagyon régi keletü.

Sannäs.

Ha megtehetem, szívesen.

Walburg.

Ön megteheti... Azon nap óta ön soha sem nyujtotta nekem kezét.

Sannäs.

S ez valóban feltűnt önnek? (Csönd.)

Walburg. (Mosolyog s elfordul.)

Akarja most?

Sannäs. (Pár lépést tesz előre.)

Több akar az lenni, mint egyszerüen szeszély?

Walburg. (Meghatottságát rejtve.)

Még kérdheti!

Sannäs.

Mert eddig soha sem jutott eszébe.

Walburg.

Azt reméltem, hogy ön fogja kezét nyújtani. (Csönd.)

Sannäs.

A komoly fordulat elkerülhetlen volt.

Walburg.

Nekem nagyon is komoly.

Sannäs. (Vidáman előre lép.)

S valóban tulajdonit ön ennek némi becset?

Walburg.

A legnagyobbat.

Sannäs.

Ime... (Kezet nyújt.)

Walburg. (Megfordul s megragadja.)

A nyújtott kezét - elfogadom.

Sannäs. (Meghatva bámul.)

Hogyan?

Walburg.

Ugy van. Több egy félévénél, hogy rájöttem arra, hogy büszke lehetek, ha nejevé leszek azon férfiúnak, a ki engem szeret, csak engem szeret, csak engem egyedül, gyermekkorától; azon férfiúnak, ki atyámat megmenté, s megmentett mindnyájunkat.

Sannäs.

Oh istenem! lehetséges-e ez?

Walburg.

És ön el akart utazni, mintsem kezét nyujtsa! - s mindezt csupán azért, mert mi segítségét elfogadtuk. Azt hitte, hogy nem állunk egymással szemben függetlenül. Oh ez sok, barátom, és ha ön hallgatott, ime beszéltem én.

Sannäs. (Letérdepel.)

Kisasszony!

Walburg.

Ön a legnemesebb jellem, a leggyöngédebb lélek, s a legérzőbb szív, kit valaha ismertem.

Sannäs.

Oh ez sok... nagyon sok!...

Walburg.

Isten után önnek köszönöm, a mi vagyok, s érzem, hogy életemet oly örömmel tudnám önnek szentelni, mint a hogy kevésszer történik a nap alatt.

Sannäs.

Én nem tudok felelni, mert hiszen alig vagyok képes fölfogni szavait. Én önt gyermekkorától csodáltam, és soha sem mertem csak hinni is, hogy ön valaha... ah... és most sem hiszem! Ön csak szájalmat érez irántam, hogy elszakadok innen, s azt hiszi, hogy nekem hálával tartozik. Ez onnan származik, hogy oly soká éltünk együtt a magányban. Szíve szavára hallgat, oh de még az a szív nem találta meg azt, kinek rendelve van. (A másik kezét is megfogja.) Ne

szakítson félbe! Tisztábban látok én, mert többet töprenkedtem ezek fölött, mint ön. Ön tehetség, képesség dolgában, s egész lényében, sokkal fölöttem áll, s az asszony soha se álljon a férj fölött. Én legalább büszkébb vagyok, hogy sem ezt óhajtsam. Ön azt hiszi, hogy bennem föltalálta az igazít, s ez csak nemes szivéről tesz tanuságot. Áldás lesz ez nekem egész életemre, melynek sem fájdalma, sem öröme nem volt, a melyben ön nem lett volna benne, s melynek most még lemondását is ön szenteli meg. De istenem! hány életnek jut ehez hasonló osztály a végzettől! Sorsom most könnyű lesz, mert tudom, hogy rokonszenve kísér. (Fölemelkedik.) De válnunk kell, - s most ezerszer inkább... mert e helyzetet elviselni nem tudnám, s azon jövő, melyet ön tárt föl előttem, végzetes lehetne mindkettőnkre nézve!...

Walburg.

Sannäs!

Sannäs. (Kezét tartja s félbeszakítja.)

Esdve kérem, ne szóljon többet!... Önnek óriási hatalma van fölöttem, s ne használja arra, hogy bűnt kövessék el... oh, mert az volna az, a legnagyobb véték, oda kényszeríteni két lényt, hogy egykor gyűlöljék, s tán megvessék egymást.

Walburg.

Hallgasson meg!

Sannäs. (Kezeit elbocsájtva, egy pár lépést távozik, s szivreható hangon.)

Nem, ön úgy sem ingat meg!... hisz ha megegyeznék, ezer aggodalom támadna lelkemben, mert érzem, hogy önhöz én nem vagyok méltó! Most már távozhatom, vigasztalást nyertem. Nem viszek magammal keserű emléket, s mind az, mit közösen éltünk át - emlékezetemben boldogságra válik. Adja meg az isten! Önre egy gazdag élet reménye vár... Éljen boldogul!... (Megragadja kezét.) Köszönöm, a mit tett!... Majd mikor búcsuzom, ne legyen ön jelen, a többiek könnyen megsejditnék, és nem lenne erőm a válást elviselni. Éljen boldogul! (A háttér felé rohan.)

Walburg.

De Sannäs!... (Utána siet.) Sannäs!...

(Sannäs köpenyét s kesztyűjét fölveszi a földről, s még lehajtott fővel siet ki, s fejével Berentbe ütközik, kit Jacobsen követ.)

Sannäs.

Bocsánat! (Jobbra el.)

5-ik Jelenés.

Berent, Jacobsen, Walburg, később Tjälde.

Berent.

Hát itt szembekötősdit játszanak?

Walburg.

Biz isten, azt!

Berent.

Nem kell esküvel erősítenie. Azon mély benyomás, melyet rám gyakorolt, meggyőzött róla. (Hasát fogja s nevet.)

Walburg.

Bocsánat!... Atyám ott van! (Balra mutat, s jobbra gyorsan el.)

Berent.

Nem mondhatnám, hogy valami uriasan fogadnak.

Jacobsen.

Nekem úgy tetszik, hogy nem nagy szükség van ránk.

Berent. (Nevet.)

Nekem is, de mi történik itt tulajdonképpen?

Jacobsen.

Ki tudja! Ugy látszott, mintha zsörtölődtek volna, oly nyugtalanok voltak.

Berent.

Izgatottak.

Jacobsen.

Igen, valami efféle... De ott jön Tjälde. (Az belép.) Szent isten, mennyire megvénült! (Egyre hátrább vonúl, Berent pedig eléje megy.)

Tjälde. (Berenthez.)

Isten hozta! ez évben, mint a múltban is - isten hozta a mi kis házacskáinkban! S még inkább ez évben, mint a múltban.

Berent.

Mert most még jobban vagyunk, mint a múltban. Gratulálunk, hogy ügyei befejeztettek, s hogy mindent kifizetni ajánlkozott.

Tjälde.

Igen, ha isten engedi, úgy -

Berent.

De hiszen kitünően állunk...

Tjälde.

Maig minden jól ment.

Berent.

A legroszabbon túl van már, ha az alap le van téve, s ha ez alap szilárd -

Tjälde.

Csakhogy az ön bizalmát megnyertem, ez több erőt adott, mint a másoké... s ez megszerezte nekem mindenkiét.

Berent.

Én mitsem tehettem volna, ha ön erre nézve elébb mindent meg nem tesz. De ne beszéljünk erről. De itt minden lakályosabb az idén, mint tavaly s az előtt volt.

Tjälde.

Évről-évre csinosítjuk.

Berent.

S a családi kör még teljes?

Tjälde.

Még az.

Berent.

Igaz biz az!... Üdvözetet hozok a szökevénytől.

Tjälde. (Meghökken.)

Berent.

A lovas-hadnagyot értem.

Tjälde.

Ah - úgy... Ön tehát...

Berent.

A gözhajón találkoztam vele. Egy fiatal s nagyon gazdag hölgy volt a fedélzeten.

Tjälde. (Nevet)

Nos - nos...

Berent.

De nem hiszem, hogy célt ér. Az efféle dolgokkal úgy van az ember, mint a vadász, midőn egy sereg vad megy neki lövésre: ha az első lövés nem talál, a többi mind hiába puffog el, mert a vad óvatos lesz.

Jacobsen. (E beszélgetés alatt Tjäldehez közeledett s e pillanatban kalaplevéve mellette áll.)
Uram, én egy haszontalan fickó vagyok... elismerem, tudom.

Tjälde. (Megragadja kezét.)

Ne többet, Jacobsen...

Jacobsen.

Nagyon rossz, haszontalan fickó vagyok - de elismerem magam is...

Tjälde.

Legyünk jó barátok! Hígyje el, hogy magam örülök, hogy a mi ügyeinket is rendezhetem.

Jacobsen.

Én nem tudom kimondani, a mit akarok. Ugy nyomja szívemet. (Egyre rázva kezét.) Ön sokkal derekabb fickó, mint én. Megmondanám ezt a feleségemnek is... Ön becsületes ember! ezt mondtam neki. (Elérzékenyül.)

Tjälde. (Kezét visszavonja.)

Legyen, Jacobsen minden feledve! csak azon jó ne, melyet együtt éltünk át! - Hát a serfőzéssel hogy vagyunk?

Jacobsen.

Eh mit! Mig az emberek úgy benne lesznek a sörivásban, mint most...

Berent.

Jacobsen volt szives kocsiján ide hozni. Nagyon kellemes kis utazás volt. Jacobsen igazán originális.

Jacobsen. (Tjäldehez, bizalmatlankodva.)

Mit ért ő az alatt?

Tjälde.

Hogy nem olyan, mint a többi ember.

Jacobsen.

Ah úgy! De azt sem tudom bizonyosan, vajjon egész úton nem valami rossz véleményt táplált-e rólam.

Tjälde.

Hogy gondolhat ilyesmit? De kérem, menjünk be. Bocsásson meg, hogy előre megyek; de feleségem nincs mindig oly helyzetben, hogy idegeneket fogadhasson, mert, szegény, ő magával is tehetetlen. (Megy.)

Berent.

De úgy tetszik, hogy Tjälde sincs oly vig hangulatban, mint vártam volna.

Jacobsen.

Ugy? Én nem vettem észre.

Berent.

Lehet, hogy tévedek. - Ah igaz, ő azt mondta, hogy menjünk utána.

Jacobsen.

Én is úgy értettem.

Berent.

Ön engem ide vezetett, most hát vezessen be az asszonyhoz is.

Jacobsen.

Szolgálatára! Az asszony iránt a legnagyobb tisztelettel viseltetem, (gyorsan) azaz hogy az asszony iránt is.

Berent.

Tehát menjünk.

Jacobsen.

Tehát menjünk. (Előbb Berentnek jobbjára jött, most hirtelen balra került, s igyekszik B-tel lépést tartani, a mi sehogy sem megy.)

Berent.

Azt hiszem, jobb lesz, ha abba hagyja. Kevésnek sikerül énvelem lépést tartani.

Jacobsen.

Oh nekem sikerülni fog. (Mindketten balra el.)

6-ik Jelenés. Sannäs, Walburg.

Sannäs. (Gyorsan jön jobbról, s balra fut. Körülnéz, s aztán jobbra az előszinre megy, s egy fa mögé bújik.)

Walburg. (Utána jön, előre lép s fölfedezve - nevet.)

Sannäs. (Előjön.)

Lássa, kisasszony, ön kinevet engem.

Walburg.

Higyje el, hogy kedvem volna sírni is.

Sannäs.

Kisasszony! Ön nagyon téved - ön nem lát oly tisztán, mint én.

Walburg.

Ki volt az, ki ma tévedett, s a ki ezért bocsánatot is kért?

Sannäs.

Az mindenesetre én voltam; - de ily együttélésre a tisztelet nem elég, ahhoz...

Walburg. (Nevet.)

Szerelem kell.

Sannäs.

Ön félreért engem! Képes volna ön az én karomon egy társaságban zavar nélkül megjelenni?

Walburg. (Nevet.)

Sannäs.

Látja - már a gondolatra is kaczag.

Walburg. (Nevetve.)

Nevetek, mert ön a jelentéktelent is fontossá teszi.

Sannäs.

Oly ügyetlen, félszeg, s hozzá oly félénk, mint én vagyok, azokhoz képest, a kik...

Walburg. (Ismét elneveti magát.)

Sannäs.

Lássa - ön ismét nevet.

Walburg.

Valóban, a társaságban is nevetnék.

Sannäs. (Komolyan.)

De nem tehetné a nélkül, hogy elvesztene.

Walburg.

Hallgasson meg, Sannäs! Én annyira becsülöm önt, hogy megengedhetem magamnak apró tökéletlenségein elmosolyodni. Ezt gyakran teszem. Hogyha önt egy előkelő társaságban, az új formák, és szokások terhe alatt görnyedezni látom, olyas valaminek vegyem, a min nevetni nem szabad? S ha valamennyien nevetnek is, azt hiszi, nem volnék képes elfogadni karját, s végighaladni a legbüszkébb körön is. Én tudom, ki ön, s a társaság is tudja. Istennek hála, köztudomásra nem csak a gaztettek jutnak.

Sannäs.

Ön megrészegit,... ön elragad!...

Walburg. (Jelentősen.)

Ha azt hiszi, hogy ez hízélgés - tegyen próbára. Berent, az ügyvéd megérkezett. Ő nemcsak-hogy a legjobb társasághoz tartozik, hanem annak még fölötte is áll. Belenyugszik az ő ítéletébe? Ha tetszik, a nélkül, hogy titkunkat elárulnám, ez ítéletet meghallhatjuk.

Sannäs. (Elragadtatva.)

Nekem nem kell más ítélet, csak az öné!

Walburg.

Ugy-e? Csak most győződött meg szerelmemről...

Sannäs. (Félbeszakítva.)

S most már minden más kicsiny, és jelentéktelen lesz - s ön megtanít engem egy pillantás alatt mind arra, mit nem tudok.

Walburg.

Nézzen meg engem!

Sannäs. (Megragadja kezét.)

Walburg.

Azt hiszi ön, hogy ön miatt valaha szégyelhetném magam?

Sannäs.

Nem, azt nem hiszem.

Walburg. (Hévvvel.)

Hiszi, hogy szeretem?

Sannäs. (Letérdel.)

Hiszem, hiszem.

Walburg.

Oly mélyen, hogy eltartson holtunk napjáig!?!...

Sannäs.

Hiszem, hiszem!

Walburg.

Akkor maradjon velem, álljunk őrt szüleink mellett, s váltsuk fel őket, ha órájuk ütni fog.

Sannäs. (Walburg kezét elbocsátja és zokog.)

Tjälde. (Berenttel az irodában megjelenik s annak a főkönyvet mutatja, s véletlenül kinézve, megpillantja ezeket. Kihajlik az ablakon, s halkán kérdi:)

Mi történt?

Walburg. (Nyugodtan.)

Eljegyeztük egymást.

Tjälde.

Lehetséges-e? (Berenthez, ki a főkönyvbe mélyedt.) Bocsánat!... (Az irodából balra kisiet.)

Sannäs. (A hallott zörejre összeszedi magát, föláll.)

Bocsásson meg nekem. A küzdelem kemény volt és hosszan tartott - legyőztem. (Elfordul s végre meghatottsága újra kitör.)

Walburg.

Most pedig, Sannäs, gyerünk atyámhoz.

Sannäs. (A háttérben megáll.)

Lehetetlen, kisasszony... Várjon egy kissé.

Walburg.

Ime itt jönnek.

7-ik Jelenés.

Előbbiek, Tjälde, T-né, később Signe.

(Tjälde nejét egy kerek széken tolja, Walburg elébe siet, s letérdel előtte.)

T-né.

Áldott legyen az ur neve!

Tjälde. (Sannäshoz lép s átöleli.)

Fiam!

T-né.

Hát ezért akart ön elutazni!... Sannäs!

Tjälde. (Oda vezeti.)

Sannäs. (Letérdel, de rögtön felugrik s a háttérbe megy.)

Signe. (Jön.)

Nos, kedves mamám, minden készen van.

T-né.

Itt is!

Signe. (Kikörülnézett.)

Lehetséges-e?

Walburg. (Szavába vág.)

Bocsáss meg, hogy titkolóztam.

Signe.

Valóban jól tudtál hallgatni.

Walburg.

Nem hallgattam el mást, csak egy hosszú szenvedést.

Signe. (Megcsókolja, néhány szót súg fülébe s aztán megfordul.)

Sannäs! (Elébe siet.) E szerint mi sógor és sógornő leszünk!?

Sannäs.

Kisasszony (zavarral) - Si... Signe!

Signe.

De akkor aztán nem járja a »kisasszony« és az »ön«.

Walburg. (Hozzá.)

Ezen ne csodálkozzál. Engem is kisasszonynak szólít.

Signe.

De akkor csak nem teszi, ha már házastársak lesztek?

T-né. (Tjäldehez.)

De hol maradnak barátaink?

Tjälde.

Az ügyvéd ott van az irodában!

Berent. (Kezében lorgnettel az ablakban áll.)

Azonnal tesszük tiszteletünket, s kifejezzük szerencsekivánatainkat Jacobsen barátommal együtt. (Megy.)

Walburg. (Atyjához lép.)

Atyám!

Tjälde.

Gyermekeim!

Walburg.

Azon nap nélkül ez mind nem volna így. (Tjälde némán megszorítja kezét.)

8-ik Jelenés.
Előbbiek, Jacobsen, Berent.

Tjälde.

Engedje meg, hogy Walburg leányom vőlegényét bemutassam. (Üdvözlik egymást.)

Berent.

Választását nagyra becsülöm, kisasszony, s e vőhöz az egész háznak szerencsét kívánok.

Walburg. (Kérkedve.)

Sannäs!

Jacobsen.

Megengedik nekem, hogy mint egyszerű ember elmondjam, hogy már siheder korától kezdve, attól a naptól, hogy megconfirmálták, szerelmes volt a kisasszonyba, - elébb persze nem tehette. De igazán, kisasszony, nem hittem volna, hogy ennyi esze van, hogy őt választja. (Nevetés.)

T-né.

Valaki azt suttogja itt a fülemben, hogy a leves elhül.

Signe. (Berenthez.)

Megengedi, hogy mint a mama helytartója, önt az asztalhoz vezessem?

Berent. (Karját nyujtva.)

Nagy szerencse lesz rám nézve!... hanem a jegyeseké az elsőség.

Walburg.

Sannäs!?...

Sannäs. (Karját nyujtja, s mentükben suttog.)

Igaz ez... nem álom!?... Mi karöltve megyünk!...

(Berent és Signe ezek után, s végre Jacobsen.)

Tjälde. (Nejét a házba akarja tolni, de a szinpad közepén megáll s áthajolva.)

Nanna! most érzi lelkem, hogy házunk meg van áldva.

T-né.

Henning!

(A függöny legördül.)

Vége.